

duha

1 | 2 0 2 3

Informace o knihách a knihovnách

VZDĚLÁVÁNÍ KNIHOVNÍKŮ

Duha online:
<https://duha.mzk.cz>

Obsah

Knihovna je...	
Knihovna je...	2
Studie, články	
Podpora vzdělávání pracovníků knihoven z Národního plánu obnovy v letech 2023 až 2024 – <i>Vít Richter</i>	3
Národní soustava kvalifikací – změny ve standardech knihovnických profesních kvalifikací 2021 a 2022 – <i>Jana Huňová</i>	4
Možnosti celoživotního vzdělávání knihovníků na ÚISK FF UK v Praze – <i>Adéla Jarolímková, Nina Wančová</i>	7
KISK a celoživotní vzdělávání knihovníků – tradice a trendy – <i>Pavína Mazáčová</i>	8
Možnosti pro celoživotní vzdělávání knihovnic a knihovníků v Opavě – <i>Michaela Dombrovská</i>	10
Inspirace, podněty, náměty	
Čtenářská lekce: Zažij les v knihovně – <i>Romana Kurišová, Iveta Škapová</i>	12
Mediální vzdělávání v MSVK v Ostravě – <i>Michaela Mrázová</i>	13
Knihovníci doporučují knihovnickům – <i>Tereza Machková, Marika Zadembská, Michal Škop, Martina Kolaříková, Michaela Navrátilová</i>	15
Proměny českého knihovnictví	
Rozhovor s Lukášem Dlabáčem – <i>Jan Lidmila</i>	18
Veřejné knihovny	
4. ročník soutěže Komunitní knihovna Jihomoravského kraje 2022 zná svoje vítěze – <i>Monika Kratochvílová</i>	20
Rekonstrukce knihoven v regionu Blansko – <i>Helena Jalová</i>	23
Studenti architektury pomáhají svými návrhy knihovnám na Znojemsku – <i>Jan Kratochvíl</i>	26
Konference, akce	
Jak vyprávěla voda – 7. ročník projektu Jižní Morava čte – <i>Michaela Navrátilová</i>	28
Chutné příběhy z celého světa pro mlsné jazýčky a zvědavé děti – <i>Ilona Salajková</i>	29
Les ukrytý v knize aneb Lesní pedagogika v knihovně Znojmo – <i>Jana Trojanová</i>	31
Informace pro knihovny	
K čemu potřebuje naše společnost bibliodiverzitu? – <i>Barbora Baronová</i>	33
Živá knihovna aneb Číst živé knihy je nade všechny teoretické přednášky a poučky – <i>Kateřina Janošková</i>	36
Veřejné knihovny Jihomoravského kraje v letech 2015–2021 – <i>Jana Tomancová</i>	39
Z činnosti MZK	
Moravská zemská knihovna v Brně slaví – <i>Anna Mrázová</i>	40
Otevření Knihovny Milana Kundery v MZK – <i>Tomáš Kubíček</i>	41
Festivalová zima a veletržní jaro aneb Česká literatura nalezená v překladu – <i>Martin Krafl</i>	43
Oborové vzdělávání MZK v roce 2023 – <i>Jan Lidmila</i>	44
Oči Brna představují Pavla Gabzdyla a Ivu Bittovou – <i>Zuzana Komůrková</i>	46
Knihovnické osobnosti	
Mgr. Bc. Iveta Pernicová, DiS. – <i>Lenka Šefferoá</i>	47
Recenze	
Kompendium knihovnictví 1 – <i>Irena Šütöová</i>	49
Zkušenosti ze zahraničních knihoven	
Vzdělávání knihovníků v Dolním Rakousku – <i>Ursula Liebmann</i>	52
Rozhovor	
Společně v knihovně – rozhovor s Michalem Krylem – <i>Michaela Navrátilová</i>	54
Fejton	
Toulání – <i>Ivona Březinová</i>	57

Vážení a milí čtenáři,

v březnu – měsíci čtenářů Vám nabízíme ke čtení také první číslo nového ročníku časopisu Duha. Tentokrát jsme se v něm zaměřili na téma **vzdělávání knihovníků**. Rubrika *Studie, články* Vám přiblíží výzvu na získání dotací z Národního plánu obnovy zaměřenou na podporu vzdělávání, která by měla být v následujících týdnech vyhlášena. Seznámí Vás také s aktuálními změnami ve standardech knihovnických profesních kvalifikací a s nabídkou celoživotního vzdělávání knihovníků na všech třech oborových vysokoškolských pracovištích – Univerzitě Karlově, Masarykově univerzitě i Slezské univerzitě v Opavě. Téma čísla se tradičně prolíná i dalšími rubrikami – hovořili jsme o něm s Lukášem Dlabáčem z Městské knihovny v Praze (*Proměny českého knihovnictví*), přinášíme pohled na vzdělávání knihovníků v Dolním Rakousku (*Zkušenosti ze zahraničních knihoven*) i *recenzi* na nově vydané Kompendium knihovnictví 1.

Věříme, že i z další nabídky čísla si vyberete. Společně se můžeme ohlédnout za 7. ročníkem projektu Jižní Morava čte (*Konference, akce*) nebo průběhem soutěže Komunitní knihovna Jihomoravského kraje 2022 (*Veřejné knihovny*). O tipy na zajímavé knihy a deskové hry se s námi podělilo několik knihovníků. Inspirovat Vás může i čtenářská lekce či aktivity na poli mediálního vzdělávání (*Inspirační podněty, náměty*). Zamysleme se také nad potřebou bibliodiverzity v knihovnách (*Informace pro knihovny*) a poodhalíme informace související s otevřením Knihovny Milana Kundery v MZK (*Z činnosti MZK*). V *rozhovoru* se pak představí program Společně v knihovně. Přejeme Vám příjemné a inspirativní chvíle s Duhou.

Za redakci časopisu Duha
Jan Lidmila

DUHA. Informace o knihách a knihovnách z Moravy. Ročník 37 (2023), číslo 1.
Vydává **Moravská zemská knihovna v Brně.**

Adresa vydavatele a redakce:
Moravská zemská knihovna v Brně
Kounicova 65a, 601 87 Brno
Telefon: 541 646 126
E-mail: duha@mzk.cz
IČ 094943, DIČ CZ00094943

Foto na přední straně:
Vyhlášení vítězů krajského kola soutěže Jižní Morava čte –
Hvězdárna a planetárium Brno,
autor fotografie: Pavel Němec.

Grafické zpracování: Pavel Václav Vaščák
Tisk: Tiskárna Brázda
Vychází 4x ročně tištěně i on-line.
Reg. číslo MK E 7312. Duha ISSN 0862-1985 (Print),
ISSN 1804-4255 (Online)

Redakce:

Mgr. Jan Lidmila, vedoucí redaktor,
Mgr. Michaela Navrátilová, redaktorka,
Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová, redaktorka.

Redakční rada:

prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D. (Moravská zemská knihovna), předseda redakční rady, PhDr. Libuše Foberová, Ph.D. (Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě), Mgr. Kateřina Janošková (Masarykova veřejná knihovna Vsetín), Bc. Pavel Zajíc (Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm)

jihomoravský kraj

Časopis vychází s podporou dotace Jihomoravského kraje.

Knihovna je...

Knihovna je...

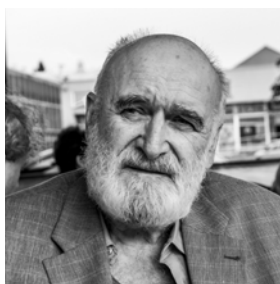
pro mě malým kulturním centrem. Knížky si častěji kupuju, ale do knihoven mě lákají čtení, programy pro děti a různé jiné aktivity. Sama v knihovnách často vystupuji a fascinuje mě množství kreativních a akčních lidí, kteří v nich pracují. To jsou pro mě nenahraditelní lidé na svém místě.

*Martina Trchová
zpěvačka, skladatelka
a textařka*

Knihovna je...

První knížka, kterou jsem si roku 1948 ze zlínské městské knihovny vypůjčil, se jmenovala Sůl nad zlato. Za zápisné jsem zaplatil 2 Kčs, a protože jsem se bál, že maminka bude nadávat, že utrácím, schoval jsem si ji u kamaráda za kredencem. Až jsme zbohatli, přinesl jsem si ji domů. V současné době, kdy už kniha není vzácností, jako za dob sokolských, měly by se spíš knihovny soustředit na sůl, kterou tak potřebujeme, na vzájemnou komunikaci, která, jak možná někdy poznáme, je nad zlato.

*Jaroslav Kovanda
básník a publicista*

Knihovna je...

místem setkávání odlišných kultur a myšlenek, místem, kde se odehrávají smysluplné rozhovory, díky kterým se měníme – čtenář přichází ze svého prostředí a touží na sebe nechat působit odlišnou kulturu. Když se čtenář setká s textem, který je napsaný v jiném jazyce, je vystaven úplně jinému myšlenkovému nastavení, přestože jde o překlad; a i když čte text napsaný ve své mateřštině, může poznat nové způsoby myšlení, než na jaké byl zvyklý. Čteme, abychom rostli. Nesmíme přitom zapomínat, že na čtení je důležité to, že nás mění.

*Wei-lun Lu
odborný asistent, Seminář
čínských studií FF MU*

Podpora vzdělávání pracovníků knihoven z Národního plánu obnovy v letech 2023 až 2024

Vít Richter

Vit.Richter@nkp.cz

Ministerstvo kultury připravuje další výzvu na získání dotací z Národního plánu obnovy.¹ Výzva bude tentokrát zaměřena na podporu vzdělávání pracovníků kulturního a kreativního sektoru, tj. pracovníků knihoven, muzeí, galerií, divadel, orchestrů a dalších kulturních institucí. Přesné datum vyhlášení výzvy není zatím určeno, ale lze odhadnout, že je uvažováno o měsíci březnu až dubnu 2023.

Příjemci dotací, respektive předkladatelé projektových žádostí budou krajské knihovny, Knihovna J. Mahena v Brně a knihovnická sdružení SKIP a SDRUK. Důležité je, že knihovny nebudou připravovat vzdělávací projekty pouze pro své pracovníky, ale nabídnou různé kurzy i pro potřebu dalších kulturních a kreativních institucí v rámci kraje, tj. pro muzea, galerie, divadla, orchestry a další kulturní instituce. Většina krajských knihoven v současné době zjišťuje zájem o připravované vzdělávací aktivity.

Kurzy a semináře budou probíhat v letech 2023 a 2024 a v každém roce bude možné čerpat alokovanou dotaci ve výši 60 mil. Kč. Lze očekávat, že vzdělávání v roce 2023 začne nejspíše až v podzimních měsících. Bude možné připravit projekty jak jednoleté, tak i dvouleté. Z dotace bude možné hradit honoráře lektorů (odměny z dohod o provedení práce a o pracovní činnosti, úhrada služby fakturou, mzdy či platy stálých zaměstnanců). Dalšími uznatelnými náklady budou materiálové náklady (výukové pomůcky, náklady na zpracování výukových textů), mzdové náklady pracovníků zajišťujících administraci kurzů včetně ekonoma, doprava lektorů (cestovné) a další služby prokazatelně související s projektem. Součástí rozpočtu projektu mohou být také náklady na propagaci a provozní náklady související

s realizací projektu (energie, nájem), které musí být přiměřené a odůvodněné a potřebné pro realizaci projektu.

Dotace může být poskytnuta až do 100 % uznatelných nákladů projektu, ale podstatným limitem bude skutečnost, že daň z přidané hodnoty (DPH) nebude uznatelným nákladem. Z toho plyne, že faktická spoluúčast na projektu může dosáhnout až 20 % celkových nákladů na projekt. V současné době většina krajských knihoven jedná se svými zřizovateli o možnosti, aby kraj kompenzoval náklady na spoluúčast. To by umožnilo, aby vzdělávací akce byly pro účastníků bezplatné. Pokud se nepodaří získat podporu od zřizovatelů, bude nezbytné počítat s tím, že se na kurzy a další aktivity bude vybírat vložné od účastníků.

Cílem dotačního projektu je rozvíjet znalosti a dovednosti pracovníků v oblasti kultury ve třech oblastech:

- Digitální dovednosti
- Finanční gramotnost
- Manažerské dovednosti

Vzdělávací oblasti budou ve výzvě formulovány obecně tak, aby předkladatelé projektů měli dostatečnou volnost při tematickém zaměření konkrétních kurzů. O obsahu se od podzimu roku 2022 intenzivně diskutuje. Z uvedeného výčtu prioritních oblastí vyplývá, že dotace nebude určena

¹ Aktuální informace budou publikovány na stránkách Ministerstva kultury věnovaných Národnímu plánu obnovy. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/narodni-plan-obnovy-cs-2609>

na podporu běžného odborného vzdělávání, ale bude směřovat na zlepšení stávajících kompetencí nebo získání nových dovedností. Kurzy budou probíhat převážně fyzicky v učebnách krajských knihoven. Dotace bude také možno využít na vytvoření e-learningových kurzů nebo na jejich kombinaci s fyzickými kurzy. Můžeme uvést několik příkladů.

- **Digitální dovednosti** – například kybernetická bezpečnost, práce se sociálními sítěmi a jejich analytika, správa IT infrastruktury, programování PHP v praxi, GitHub – praktické používání, Kubernetes a další. Obecně bude platit princip, že nebudou podporovány oblasti, na které je zaměřen dotační program VISK 2.
- **Finanční gramotnost** – například ekonomické minimum pro manažery,

kontrolní systémy, inventury, evidence majetku, ekonomická legislativa.

- **Manažerské dovednosti** – například projektové řízení, řízení změn, strategické řízení, leadership, manažerská komunikace a prezentace, tvorba personálních strategií, hodnocení a motivace zaměstnanců, krizová komunikace.

Většina krajských knihoven v současné době zjišťuje ve svém kraji zájem o připravované vzdělávací aktivity. Národní plán obnovy představuje zajímavou příležitost pro rozvoj kvalifikační struktury pracovníků knihoven a dalších kulturních institucí. Bude na každé krajské knihovně, aby se jí podařilo připravit dobrý vzdělávací projekt. Důležitou podmínkou úspěšné realizace vzdělávacích projektů bude také zájem o nabídku kurzů ze strany vedení knihoven i jejich zaměstnanců.

Národní soustava kvalifikací – změny ve standardech knihovnických profesních kvalifikací 2021 a 2022

Jana Huňová

Jana.Hunova@nkp.cz

Od roku 2014 mohou knihovníci v ČR využívat Národní soustavu kvalifikací (dále jen NSK), což je celostátní databáze profesních kvalifikací, v níž jsou pro jednotlivé kvalifikace definovány požadované odborné kompetence. Uchazeči o získání kvalifikace ve vybraném oboru mají možnost získat příslušný certifikát, pokud absolvují zkoušku a prokážou splnění požadavků na odborné kompetence obsažené v kvalifikačním standardu dané profese. Kromě kvalifikačních standardů obsahuje NSK i standardy hodnotící, podle kterých probíhá ověřování dosažené úrovně odborných kompetencí uchazečů o certifikáty. Pokud se jedná o knihovnickou oblast, v NSK jsou zveřejněny podrobné kvalifikační a hodnotící standardy knihovnických profesí, jak na středoškolské (maturitní) úrovni, tak na vysokoškolské bakalářské a magisterské úrovni.

NSK lze v personálním řízení využívat mnoha způsoby, přičemž jedním z nejdůležitějších je využití tohoto projektu pro celoživotní vzdělávání a rekvalifikace zaměstnanců. Kvalifikační standardy,

tj. soubory odborných kompetencí knihovnických pozic v NSK, se staly východiskem pro přípravu a realizaci rekvalifikačních knihovnických kurzů pořádaných vybranými knihovnami v ČR.

Revize standardů profesních kvalifikací na středoškolské úrovni

V roce 2014 bylo zpracováno a zveřejněno v NSK 6 knihovnických profesních kvalifikací na středoškolské úrovni (dále jen PK 4) – knihovník akvizitér, knihovník katalogizátor, knihovník pracovník správy fondů, knihovník v knihovně pro děti, knihovník v přímých službách a referenční knihovník.

V roce 2021, na základě jednání Národní knihovny ČR (dále jen NK) a zástupců knihoven ČR s Národním pedagogickým institutem, byly kvalifikační standardy uvedených knihovnických profesí revidovány. Revize měly souvislost se změnami v rámcových vzdělávacích plánech, byly rovněž vyvolány potřebami praxe v souvislosti s charakterem a organizací práce na středoškolských knihovnických pozicích zejména menších knihoven v ČR. Změny se odrazily i v nastavení výuky v rámci rekvalifikačních knihovnických kurzů. Revize vycházela z myšlenky sloučení, modifikace a aktualizace kompetencí a kritérií knihovnických PK 4. Po uvedených úpravách vznikly 3 aktualizované knihovnické PK 4:

- Knihovník v přímých službách – obsahuje tzv. jednotky práce i pro pozice referenčního knihovníka a pracovníka správy fondů
- Knihovník katalogizátor – obsahuje tzv. jednotky práce i pro typovou pozici knihovník akvizitér
- Knihovník v knihovně pro děti

Vzhledem k nižší míře specializace ve vztahu k většině vykonávaných činností knihovníky na středoškolských pozicích, ve srovnání s pracovními pozicemi vyžadujícími kvalifikaci na vysokoškolské úrovni, se revidované kvalifikační standardy PK 4 opírají o společný základ pěti odborných kompetencí:

- Orientace v procesech akvizice, evidence, katalogizace a adjustace v knihovnách
- Formální a obsahová analýza textu
- Orientace v základních elektronických informačních zdrojích

- Přehled v aktuálně vydávaných titulech a v nakladatelské politice v ČR, resp. přehled v aktuálně vydávaných titulech literatury pro děti a mládež a v nakladatelské politice v ČR u kvalifikace „Knihovník v knihovně pro děti“
- Poskytování bibliografických a rešeršních služeb v knihovnách, včetně vyhledávání bibliografických a faktografických informací

Zbýlé odborné kompetence se vztahují k vlastní specializaci uvedených tří aktualizovaných PK 4. Součástí revize byly i hodnotící standardy a požadavky na autorizované osoby (dále jen AOs). Bylo zrušeno bodování při ověřování kompetencí. Kompetenci uchazeč splnil nebo nesplnil. Výsledné hodnocení zkoušky zní „uchazeč vyhověl/ nevyhověl“. U AOs byl zrušen souběh podmínek praxe v oboru a praxe v přednáškové a lektorské činnosti. Revidované kvalifikační a hodnotící standardy PK 4 vstoupily v platnost 6. ledna 2023 a jsou publikovány na webu NSK.

Revize standardů profesních kvalifikací na vysokoškolské bakalářské úrovni

Od roku 2022 procházejí revizním procesem i standardy knihovnických profesních kvalifikací na vysokoškolské bakalářské úrovni. Na bakalářské úrovni byly v rámci NSK zpracovány standardy profesních kvalifikací pro samostatného knihovníka akvizitéra, samostatného knihovníka katalogizátora, samostatného referenčního knihovníka, samostatného knihovníka pracovníka správy fondů, samostatného knihovníka metodika, samostatného knihovníka v knihovně pro děti, samostatného knihovníka správce digitální knihovny a samostatného systémového knihovníka.

V navrhovaných změnách standardů knihovnických profesních kvalifikací na bakalářské úrovni (dále jen PK 6) je ve srovnání se standardy na úrovni PK 4 u jednotlivých kvalifikací kladen větší důraz na specializaci. Dalšími změnami jsou snížení počtu ověřovaných kompetencí, vytvoření nových kompetencí či aktualizace některých

společných (překrývajících se) kompetencí, i dalších kompetencí či kritérií. V případě převzetí některých kompetencí z PK 4 bude jejich praktické ověřování probíhat podle hodnotících standardů knihovnických kvalifikací na středoškolské úrovni.

Potřeba zdůraznění specializace na úrovni PK 6 se v revizi odrazila mj. ve dvojím způsobu řešení společných kompetencí. Pro vybrané kvalifikace byla vytvořena speciální kompetence, redukovánější z hlediska ověřovaných kritérií. Uvedená úprava se týká např. odborné kompetence katalogizace (samostatný knihovnik akvizitér). Podobným způsobem byla vytvořena redukovánější kompetence týkající se vyhledávání informací ze specializovaných zdrojů a jejich ověřování (samostatný – akvizitér, katalogizátor či správce digitální knihovny). Všechny speciální redukované odborné kompetence byly vytvořeny na úrovni standardů pro PK 6.

U těch profesních kvalifikací, u kterých vybrané kompetence tvoří jejich nezbytný odborný základ, byla aktualizována kritéria při zachování shodné verze kompetence na úrovni standardů PK 6. Aktualizace se týká např. kritérií kompetence Orientace na knižním trhu a v produkci ostatních informačních zdrojů (samostatný – akvizitér, katalogizátor, pracovník správy fondů, metodik aj.), případně kompetence Vyhledávání informací ze specializovaných zdrojů a jejich ověřování (samostatný – referenční knihovník, knihovník v knihovně pro děti).

Byla vytvořena zcela nová kompetence – Orientace v systému českých knihoven, jejich knihovnických fondech a službách (samostatný – akvizitér, katalogizátor, správce fondů, referenční knihovník, knihovník v knihovně pro děti a systémový knihovník). Revize PK 6 se dotkla rovněž hodnotících standardů. Podobně jako u hodnotících standardů PK 4 bylo zrušeno bodování při ověřování kompetencí. Kompetenci uchazeč splnil nebo nesplnil. Výsledné hodnocení zkoušky zní „uchazeč vyhověl/ nevyhověl“.

Další navrhovanou změnou v hodnotících standardech PK 6 je u vybraných kompetencí zrušení ověřování znalosti cizího jazyka.

Zpracovatel vycházel z předpokladu, že na vysokoškolské úrovni je znalost minimálně jednoho cizího jazyka standardní. Navíc, ověřování znalosti cizího jazyka by, podle požadavků kladených na AOs, resp. zástupce AOs, proces ověřování neúměrně prodražoval.

U hodnocení kompetence ke zpracování koncepcí, plánů a programů v oblastech knihovnictví, systému stavění, správy a organizace fondů, případně aktivit na podporu informační výchovy a dětského čtenářství byl zrušen požadavek na předložení případové studie, kterou má uchazeč zpracovat ještě před konáním zkoušky a na zkoušce ji obhájit. Tato změna reflektuje požadavek zákona¹ na veřejný průběh zkoušky. Nově budou uchazeči v rámci času, který budou mít na přípravu na zkoušku, zpracovávat osnovu nebo bodový realizační plán z příslušné oblasti, jež budou v rozpravě obhajovat.

U kompetencí převzatých z kvalifikačních standardů PK 4 se revize opírala o předpoklad, že kompetenční úrovně PK 4 a PK 6 nelze z hlediska knihovnické praxe chápat úplně odděleně. Vybrané kompetence z úrovně PK 4 budou z tohoto důvodu ponechány v kvalifikačním standardu PK 6, avšak v aktualizované, tj. revidované podobě po revizi standardů PK 4 z roku 2021. Do skupiny profesních kvalifikací na úrovni PK 6 byly včleněny výběrově, tj. jsou součástí těch kvalifikací, s jejichž specializací bezprostředně souvisí. Jejich praktické ověřování, jak bylo zmíněno výše, bude probíhat podle hodnotících standardů knihovnických kvalifikací na středoškolské úrovni. Pokud se jedná o změny požadavků na AOs, v této oblasti byl podobně jako u PK 4, zrušen souběh podmínek praxe v oboru a praxe v přednáškové a lektorské činnosti. V současnosti (únor 2023) se návrhy revidovaných standardů knihovnických PK 6 nacházejí v připomínkovacím řízení na Ministerstvu školství, mládeže a tělesné výchovy.

¹ Zákon č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání)

Možnosti celoživotního vzdělávání knihovníků na ÚISK FF UK v Praze

Adéla Jarolímková, Nina Wančová

Adela.Jarolimkova@ff.cuni.cz, nina.wancova@ff.cuni.cz

Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK je nejstarším oborovým vysokoškolským pracovištěm v České republice. V současné době nabízí tři studijní programy, bakalářský Informační studia a knihovnictví a navazující magisterské programy Informace, média a knižní kultura a Studia nových médií. Kolegyně a kolegové z praxe, kteří si chtějí rozšířit vzdělání, mohou využít kombinované studium, které se v navazujícím magisterském studiu otevírá každý rok a v bakalářském jednou za tři roky. Tento článek představuje možnosti, jak na ÚISKu rozvíjet svoje znalosti v rámci celoživotního vzdělávání knihovníků a informačních pracovníků i bez zahájení studia.

Odborné fórum mapuje aktuální trendy

Dlouhou tradici má na ÚISK série pondělních přednášek otevřených i veřejnosti, dříve známá jako Jinonické informační pondělky. Po přestěhování ústavu do centra Prahy a chvilkovém tápání a hledání nového názvu nyní přednáškový cyklus probíhá pod značkou **Odborné fórum**. Přednášky jsou věnovány aktuálním tématům z oblasti informační vědy, knihoven, technologií a nových médií a každý týden se věnujeme jinému tématu. Díky účasti na Odborném fóru, které probíhá online, můžete být v kontaktu s novinkami, aniž byste nastoupili do řádného studia.

V uplynulém semestru tak bylo například možné seznámit se s novinkami v projektu Bookstart, dozvědět se, co je storytelling a jak může pomoci v boji proti dezinformacím, zabrousit do oblasti práva v přednášce Právo na algoritmus a ochrana soukromí či zjistit, co je Mapa vzdělávání a jaké možnosti pro spolupráci knihoven a škol se v souvislosti s ní otevírají. V letním semestru se můžete těšit na knihovědné detektivy, projekt Beletrion, Databázi české knižní ilustrace a další zajímavé příspěvky.

V době pandemie Covid-19 se přednášky konaly online a u toho jsme již zůstali, z každé přednášky je pořizován záznam dostupný

na **Youtube**, takže pokud není pondělí v čase 10:50–12:25 pro vás ideální, můžete si přednášky poslechnout kdykoliv později. Dřívější prezentace jsou také archivovány na **Slideshare**. Program je dostupný na **stránkách ústavu**, kde najdete také dva sborníky studentských prací souvisejících s tématy přednášek a přinášejících na tato témata nové pohledy a prameny ke studiu.

Připravujeme nové kurzy ČZV

ÚISK v současné době připravuje také dva kurzy celoživotního vzdělávání, které by měly poprvé proběhnout v pilotní verzi na jaře 2024. Oba kurzy budou kombinovat elektronické studijní opory ve formě textů, videí a praktických cvičení, prezenční výuku a praktickou část ve spolupráci s externí organizací. Kurzy, které jsou krátkodobější než plně tříleté nebo dvouleté studium, budou sestaveny tak, aby bylo možné se věnovat studiu i při práci, oba jsou koncipovány na 80 hodin studia.

Kurz EdTech je zaměřen na získání znalostí, dovedností a návyků, které absolventům umožní vytvářet vzdělávací projekty a efektivně vzdělávat v digitálním či hybridním prostředí. V kurzu si osvojíte teoretické dovednosti a strategie, jak účelně vytvářet podnětné vzdělávací situace s využitím ICT/IT (e-learningové platformy, vzdělávací hry, drobné aplikace) a naplňovat své edukační

cíle. Odbornou garantkou kurzu je dr. Michaela Slussareff, která se dlouhodobě věnuje vlivu digitálních technologií na děti a dospívající a využívání technologií ve vzdělávání. Praktická část proběhne ve spolupráci s Charles Games, herním studiem, v němž vznikly oceňované vzdělávací hry ze série Československo 1938–89.

Kurz Data steward je zaměřen na získání kompetencí datového stewarda či kurátora, tedy odborníka, který zajišťuje správné nakládání s vědeckými daty. Hlavními tématy kurzu budou otevřená věda, datové kurátorství, dlouhodobé uchování dat, práce s daty, etické a legislativní aspekty a data management. Odborným garantem je dr. Jan Dvořák, který se zabývá vědeckou komunikací a informacemi o výzkumu a je členem řídicího výboru mezinárodního neziskového sdružení euroCRIS, založeného s cílem sdružovat odborníky na vědecké informace a vědecké informační systémy (CRIS). Praxe bude realizována v Centru pro podporu open science, které je součástí Ústřední knihovny UK.

Přípravný kurz k přijímacím zkouškám

Poslední z nabídky spadající do kategorie celoživotního vzdělávání je také již tradiční přípravný kurz k přijímacím zkouškám. Tento kurz připraví uchazeče a uchazečky na přijímací řízení a je zaměřen především na bakalářské studium. Seznámíte se do větší hloubky s tím, co je možné u nás studovat, lépe porozumíte systému, jak se studuje na vysoké škole a natrénujete si strategie pro přijímačky. Tento kurz je vhodný pro všechny, kteří mají ze vstupu na vysokou školu obavy a chtějí si být jistější u přijímacího řízení. I tento kurz probíhá od pandemie online v prostředí Moodle. Uchazeči tak mají možnost poznat systém elektronických opor používaných běžně ve studiu na celé řadě vysokých škol v České republice.

Kolegyně a kolegy z řad odborné veřejnosti na svých akcích, kurzech i ve studiu vítáme, neboť výměna zkušeností či novinek z oboru je prospěšná pro obě strany a přispívá jak k celoživotnímu učení, tak zkvalitnění naší výuky.

KISK a celoživotní vzdělávání knihovníků – tradice a trendy

Pavλίna Mazáčová
pmazacov@phil.muni.cz

Designovat a nabízet celoživotní vzdělávání knihovníkům – je to výzva, zodpovědná povinnost, příležitost? Katedra informačních studií a knihovnictví (KISK) Filozofické fakulty Masarykovy univerzity si tuto otázku klást nemusí, podporuje celoživotní vzdělávání knihovníků dlouhodobě a také v současné době nabízí oborové praxi aktuální témata i formáty vzdělávání.

Ilustrační fotografie inovačních kurzů KISKu z nabídky roku 2022

Konference NASIV

Významnou a již etablovanou součástí podpory celoživotního vzdělávání knihovníků je na KISKu konference Národní seminář informačního vzdělávání (NASIV), jejíž X. ročník proběhl v květnu 2022 na Filozofické fakultě MU s mottem *Knihovna – prostor pro teens aneb Dveře knihovny mládeži otevřené*.¹ Právě cílová skupina teens není pro učící knihovníky vždy čitelná a dostupná, což v roce 2019 ukázal výzkum V. Pillerové, P. Mazáčové a V. Richtra.² Konference se tedy svým zaměřením soustředila na oblasti informačního vzdělávání teenagerů – program reflektoval sociální a globální témata, využití digitalizovaného kulturního dědictví v edukaci nebo multimediální kontexty digitální kulturní paměti. Část programu řešila spolupráci vysokoškolských knihoven se středoškoly, projekty představili mladí knihovníci – studenti oborových vysokých škol, nechyběl odborný panel na téma Role knihovny a školy v každodennosti teens 21. století. NASIV nabídl více než 150 účastníkům hybridní, tedy prezenční a současně živý online konferenční formát, což se ukázalo jako funkční a oborovou praxí vítané.

Inovační kurzy KISK 4 LibFuture

V posledních letech se klíčovou formou rozvoje celoživotního vzdělávání knihovníků a informačních specialistů na KISKu stávají inovační kurzy. Stojí na čtyřech pilířích: jsou zdarma – online – v bezpečném prostředí – pro všechny (knihovníky z různých typů knihoven i jiných paměťových institucí). Průběžně získávaná zkušenost vyučujících z KISKu ukazuje, že knihovníkům v celoživotním vzdělávání velmi vyhovuje formát živé online výuky, s jehož preferencemi jsou spojeny oproti prezenčním vzdělávacím aktivitám i finanční a personální úspory na straně zaměstnavatelů.³

V roce 2021 vznikl v projektu KISK 4 LibFuture, podpořeném dotací z programu VISK, soubor

inovačních kurzů zastřešených tématem digitální kompetence. Kurzy zahrnovaly různé edukační oblasti – grafy a vizualizace dat pro knihovníky, metody kritického myšlení v online prostředí, digitalizované kulturní dědictví jako potenciál pro rozvoj gramotnosti a kompetencí v knihovnách aj. Kurzy měly formát jednodenního či vícedenního vzdělávacího setkání, záměrem bylo vedle prezentace zajímavých a nových témat také to, aby účastníci zažili edukaci aktivizujícím způsobem, většinou ve formě workshopu či semináře. Účastníci měli možnost společně se setkat nad odborným tématem, diskutovat, sdílet své zkušenosti nebo reflektovat svoji praxi.

V návaznosti na rok 2021 se podařilo také v roce 2022 nabídnout program celoživotního vzdělávání KISK 4 LibFuture, opět z grantové podpory VISK. Inovační kurzy byly opět provázány rozvíjením digitálních kompetencí. Nabídka se rozšířila tak, aby pokrývala různorodé a poptávané oblasti oborového diskurzu. Knihovníci se například seznamovali s digitálním nástrojem Twine, vzdělávali se v didaktických přístupech k využití digitalizovaného bohatství, online tutoringu nebo v designování objektů pro online vzdělávání v knihovnách. KISK nabízí také kurzy vztahené k mediální gramotnosti, inforatickému myšlení nebo aktuálním tématům jako makerspace či foresight a trendspotting v knihovnictví. Formát online živé výuky se osvědčil jako smysluplný a funkční ve vztahu k cílové skupině knihovníků a jejich vzdělávacím potřebám.

Studium pedagogiky

Celoživotní vzdělávání nabízí KISK také mimo hlavní informačněvědnou doménu, a to v akreditovaném kvalifikačním studiu pedagogiky⁴ (tzv. pedagogickém minimu), které garantuje dr. Pavlína Mazáčová. Jedná se o třísemestrální nebo čtyřsemestrální studium pro absolventy jiných než vysokoškolských pedagogických studijních oborů, do něhož je možné přihlašovat se dvakrát v akademickém roce. Absolvent

1 Záznamy odborného programu NASIVu jsou dostupné z <https://kisk.phil.muni.cz/nasiv>.

2 Více k výsledkům průzkumu přináší zpráva na <https://ipk.nkp.cz/statistika-pruzkumy-dokumenty/pruzkumy/spoluprace-knihoven-a-skol>

3 Podrobnější informace k nabídce kurzů jsou dostupné z <https://kisk.phil.muni.cz/kisk4libfuture>

4 Informace ke studiu pedagogiky na KISK přináší web <https://kisk.phil.muni.cz/uchazeci/celozivotni-vzdelavani>

získá kompetence pedagogicky působit jako učitel odborných předmětů v oborech vzdělávání Informační služby, Informační technologie apod., dle platné školské legislativy, současně je kompetentním vzdělavatelem pro 21. století, který kurátorsky tvoří digitální učební materiály, spravuje e-learning a komplexně ve škole rozvíjí vzdělávací technologie.

Nový studijní program Design informačních služeb

Vedle programů celoživotního vzdělávání má brněnská Katedra informačních studií a knihovnictví od září 2022 zcela nový a v rámci Masarykovy univerzity unikátní plně distanční online bakalářský studijní program Design informačních služeb,⁵ jehož garankou je designérka a výzkumnice KISKu dr. Ladislava Zbiejczuk Suchá. Jedná se o profesně orientovaný

⁵ Informace k programu jsou k dispozici na webu <https://www.phil.muni.cz/pro-uchazece/bakalarske-studium/26780-design-informačních-sluzeb>

studijní program, jímž KISK rozšiřuje příležitosti pro celoživotní vzdělávání knihovníků a informačních specialistů.

Další online informační a vzdělávací zdroje KISKu

Do nabídky celoživotního vzdělávání pro knihovníky patří otevřené zdroje, které KISK vytváří a spravuje. Jsou to online časopisy DESIGN KISK a EDTECH KISK s aktuálními tematickými články také od studentů KISKu, vědecký oborový online časopis ProInflow, You Tube kanál KISKu se záznaky přednášek z Bloku expertů nebo oborové online publikace. Přehled vzdělávacích aktivit KISKu a podrobnější informace o nich lze získat na webu katedry <https://kisk.phil.muni.cz/o-nas>. Pro rok 2023 připravuje KISK novou platformu i nabídku celoživotního vzdělávání pro knihovníky. Bude prezentována v průběhu jara v oborových informačních kanálech. Těšíme se na vás!

Možnosti pro celoživotní vzdělávání knihovnic a knihovníků v Opavě

Michaela Dombrovská
michaela.dombrovska@slu.cz

Obor Knihovnictví na Slezské univerzitě v Opavě, který lze v prezenční i kombinované formě studovat v bakalářském a s výběrem specializace poté i v navazujícím magisterském stupni, je unikátním profesně orientovaným souborem studijních programů. Je vhodný nejen pro absolventy středních škol, ale také pro knihovnice a knihovníky, kteří přicházejí z praxe v rámci celoživotního a dalšího vzdělávání. Navíc Opava nabízí i další možnosti, jak profesně a oborově růst.

Opavské Knihovnictví jako soubor profesně orientovaných studijních programů

Na Slezské univerzitě v Opavě aktuálně nabízíme čtyři profesně orientované studijní programy v rámci oboru **Knihovnictví**, a to

Knihovnictví v bakalářském stupni v prezenční i kombinované formě a Knihovnictví v navazujícím magisterském stupni s výběrem specializace Informační studia nebo Veřejné knihovny komunitního typu v prezenční i kombinované formě. Na jejich výuce se

společně podílejí Ústav bohemistiky a knihovnictví a Ústav informatiky. Velký důraz je ve všech programech kladen na praxi, která probíhá v knihovnách zejména v Moravskoslezském kraji i mimo něj.

Z hlediska šířeji chápaného **celoživotního a dalšího vzdělávání** je především kombinovaná forma studia přístupná pro knihovnice a knihovníky, kteří již v nějaké organizaci působí a jejichž zaměstnání se tak může v podobě praxe stát přímou součástí studia. Všichni vyučující mají solidní akademické zázemí, rozsáhlé zkušenosti z praxe i zajímavé zahraniční spolupráce. Jsou členy redakčních rad oborových periodik, aktivně vystupují v profesních sdruženích a publikují texty, které obor dále rozvíjí (aktuálně například čerstvě vydané Kompendium knihovnictví 1). Garantem studijních programů je doc. PhDr. Richard Papík, Ph.D., jehož odborné renomé zaručuje vysokou kvalitu studia i otevřeně možnosti spolupráce s knihovnami a obdobnými institucemi po celém Česku i v zahraničí, a hlavním partnerem je Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě. V rámci **formálního vzdělávání** zůstává opavské Knihovnictví soustředěné na tradiční knihovnictví a všechny jeho podoby, ale současně otevřené novinkám a trendům v oboru.

Opavský knihovník jako profesní, odborná i oborová komunita

V Opavě se kontinuálně věnujeme také budování profesní komunity. Pod značkou **Opavský knihovník** pořádáme neformální setkávání, otevřené diskuze, workshopy a konference. Na sociálních sítích sdílíme novinky z oboru, dále třeba zajímavé tipy na četbu nebo další aktuální události a akce. Už tradičně pořádáme virtuální workshopy

s domácími i zahraničními odborníky nazvané Hyde Park informačních profesionálů¹, které jsou díky online podobě otevřené nejen studentkám a studentům, ale také kolegyním a kolegům z knihoven. Doprovodné akce ke konferenci *Knihovnictví ve 21. století (K21)*, jejíž další řádný ročník se uskuteční v únoru 2024, se konaly postupně v online a poté v hybridním formátu, který už zůstane do

budoucnosti zachován. Workshopy i konference tak nabízejí mnohem větší dosah a jsou jako **neformální a tematicky různorodé vzdělá-**

vání dostupné všem zájemcům. Všichni, kteří se podílejí na výuce opavského Knihovnictví, jsou navíc aktivní v rámci třetí role univerzity a věnují se popularizaci oboru. S jejich vystoupeními se proto setkáte nejen na odborných akcích, ale také na nejrůznějších dalších akcích s oborem spojených, jež mohou být rovněž příležitostí **k profesnímu růstu a načerpání inspirace.**

Co máme v plánu?

Profesně orientovanými studijními programy v rámci opavského Knihovnictví a komunitou okolo Opavského knihovníka naše plány nekončí. Společně s Moravskoslezskou vědeckou knihovnou v Ostravě chystáme nejen další díly Kompendia knihovnictví a připravujeme další ročník konference *Knihovnictví ve 21. století*, ale vedeme rovněž diskuze o dalších možnostech, jak naše studijní programy ještě více zpřístupnit a rozšířit možnosti výběru specializací i předmětů v rámci nich. Zvažujeme klasicky chápané kurzy CŽV, které by nabídku vzdělávání u nás dále obohatily, a podílíme se rovněž na jejich přípravě v MSVK. Plánujeme rozmanité akce a diskuze pro odbornou i širokou veřejnost a těšíme se na další spolupráce u nás i ve světě.

¹ Viz také <https://duha.mzk.cz/clanky/opavsky-knihovnik-hyde-park-informacnich-profesionalu-v-opave/>.

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

Čtenářská lekce: Zažij les v knihovně

Romana Kurišová, Iveta Škapová
rkuriso@mvk.cz, iskapova@mvk.cz

Cíl lekce

Cílem lekce je podnítit v dětech zájem o čtení netradičním způsobem, a to prostřednictvím hudebních nástrojů. Díky propojení příběhu s hudbou se rozvíjí nejen jejich čtenářská gramotnost, ale i sluchová a hudební paměť. Pomocí obrázkové knihy se děti hravou formou seznámí se světem zvířat.

Věkové určení: MŠ, 1. tř. ZŠ

Časová dotace: 90 minut

Pomůcky: muzikoterapeutické hudební nástroje (Orffův instrumentář, etnické nástroje – bonga, djembe; metalofon s rezonátory, tongue drum, kalimba, deštná hůl, zvonkohry koshi), malované kulisy (stromy, papírová zvířátka), ilustrace z knihy, látkové pytlíčky s přírodninami, listy, aroma difúzer, CD přehrávač, nahrávky se zvuky zvířat

Úvodní aktivita před četbou – Zážitkový les

V první části se s dětmi zamyslíme nad tématem lesa a klademe jim otázky, co všechno najdeme v lese, jaká zvířata tam žijí a jaké mají své osobní prožitky a zkušenosti spojené s lesem. V další části lekce se zaměříme na procvičování hmatové paměti. Se zavřenýma očima mají děti po hmatu poznat, jaké přírodniny se ukrývají

v látkovém pytlíčku (kaštiny, žaludy, větvičky, šišky, mech, šípky, kůra atd.). Prostředí lesa do tvoříme aktivním zapojením všech dětí tím, že rozhazují listy a rozmisťují přírodniny po prostoru místnosti. Vůni lesa navodíme pomocí aroma difúzeru.

Závěrem první části lektorského programu si společně zazpíváme píseň s názvem *Listopad*. Pro rozvoj rytmu a hudebního citění využíváme nástroje Orffova instrumentáře, jehož součástí jsou ozvučná dřívka, dřevěný blok, drhlo, rourový bubínek, ruční bubínek, tamburína, triangly, prstové činelky, kastaněty nebo např. chrastítka. Každé dítě si vybere hudební nástroj, který ho nejvíce zaujme. Písničku opakujeme několikrát, aby se děti dostatečně seznámily s textem a mohly si během písničky vyzkoušet různé hudební nástroje.

Práce s příběhem knihy *Tajemství lesa*

Prostřednictvím příběhu z knihy *Tajemství lesa* od Sandry Dieckmann se přeneseme do života zvířat, který je plný různých zvuků. Jako první začínáme čtením s předvídáním, kdy se děti ptáme, jaká zvířátka se v příběhu mohou objevovat. Během příběhu postupně přivoláváme všechna zvířátka z knihy a abychom do něj děti vtáhli, snažíme se je aktivně zapojit jednak použitím bubínků

djembe a bonga a také zpívanou větou „zvířátko, zvířátko vylez ven“. Bubnováním přivoláváme jednotlivá zvířátka. Náповědou jsou dětem zvukové kulisy, což jsou zvuky, které vydávají jednotlivá zvířata. Důležitou roli hrají i malované kulisy zvířátek, díky nimž je příběh živější a zábavnější.

Společným čtením se děti dozvídají, jak zvířátka vystupující v příběhu vypadají, kde a jak žijí, čím se živí, nebo jak se nazývají jejich mláďata. Prostřednictvím bohatých ilustrací nahlédneme i do jejich obydli, čímž si děti dokreslí představu o životě zvířat v lese. Pomocí muzikoterapeutických hudebních nástrojů přiblížíme atmosféru lesa v různých denních dobách, navozujeme zvuky řeky, lámajících se větví nebo jiné tajemné zvuky. Doprovodným prvkem příběhu bylo použití následujících zvuků a hudebních nástrojů:

1. zvuk kolouška; vycházející ranní slunce – metalofon s rezonátory
2. zvuk lišky; jasné slunce – kalimba
3. zvuk medvěda; voda – deštná hůl a koshi
4. zvuk včelky; motýl – koshi, žába – drhlo
5. veverka – oříšky rozkutálené po zemi
6. zvuk vlka; děti napodobují vytí vlka

7. zvuk bobra; lámání větviček, voda – koshi
8. zvuk zajíce; tongue drum
9. zvuk sovy; děti napodobují houkání sovy
10. zvuk netopýra; ukolébavka na tongue drum
11. zvuk datla; rourový bubínek

Závěrečnou aktivitou je společné zazpívání písně s názvem *Krávy, krásy, jak si vlastně povídáte* za doprovodu nástrojů z Orffova instrumentáře, přičemž její text je obměněn zvířátky z příběhu.

Závěrečná reflexe

V rámci lektorského programu se dětem hravou formou rozvíjela jejich čtenářská gramotnost, procvičily si krátkodobou i dlouhodobou paměť, a to vnímáním zvuků ze svého okolí, snahou zapamatovat si text a melodii písně nebo poznáváním zvuků zvířat. Děti se do příběhu nadšeně zapojily a zároveň se dozvěděly spoustu zajímavostí ze světa zvířat žijících v lese. Příběh je zaujal natolik, že se s knihou chtěly seznámit blíže.

DIECKMANN, Sandra. *Tajemství lesa*. Přeložila Olga FIŠNEROVÁ. Praha: Dobrovský, 2021. Drobek. ISBN 978-80-277-0359-3.

Mediální vzdělávání v MSVK v Ostravě

Michaela Mrázová
michaela.mrazova@msvk.cz

Jednou z klíčových oblastí, které se Oddělení edukace a metodické podpory v MSVK v Ostravě dlouhodobě věnuje, je mediální vzdělávání. Připravujeme aktivity, lekce, workshopy, materiály a soutěže pro všechny věkové skupiny od žáků a studentů po seniory, pro pedagogy a pro knihovníky. Cílem našeho čtyřdílného seriálu je tyto aktivity představit a sdílet s vámi naše zkušenosti. V prvním díle se budeme věnovat volně dostupným materiálům, které vytváříme sami nebo ve spolupráci s našimi partnery. Druhý díl představí Mediální olympiádu, soutěž pro středoškolské týmy. Ve třetím textu se zaměříme na mediální vzdělávání pro seniory a v posledním textu naopak na lekce pro školy.

Moodle

V e-learningovém prostředí MSVK na platformě Moodle vytváříme kurzy, rozcestníky a databáze zdrojů k tématům, jako je vzdělávání knihovníků, kybernetická bezpečnost, výuková robotika nebo právě k mediální gramotnosti. Sekce literatura a zdroje k mediální gramotnosti shrnuje tištěné zdroje, které se nachází ve fondu knihovny, elektronické zdroje, které jsou volně dostupné na internetu a také odkazy na další zajímavé projekty, které se tomuto tématu věnují. Na budování této databáze, kterou kontinuálně doplňujeme, se podílí také stážisté a praktikanti.

Máte správné informace?

Tento vzdělávací cyklus jsme v loňském roce připravili pro pedagogy a knihovníky. Jenom pár dnů před spuštěním tohoto projektu začala válka na Ukrajině, což mělo výrazný vliv i na dění v mediálním prostoru, takže téma našeho cyklu bylo více než aktuální a potřebné. V kurzu jsme se zaměřili na následující: Naučit účastníky rozeznávat dezinformace a způsoby jakými se vytváří a šíří. Vysvětlit, jak fungují psychologické procesy napomáhající šíření dezinformací. Vyzkoušet si, jak jednoduché je produkovat vlastní dezinformace. Vytvořit si výukové materiály a aktivity na míru. Celkem proběhla 4 osobní setkání, kterým předcházela on-line konference. Tu moderovala Eva Klusová a hosty byli ministryně pro vědu, výzkum a inovace ČR Helena Langšádlová, mluvčí hnutí Českých elfů Bob Kartous, důstojník Generálního štábu Armády ČR Otakar Foltýn a manažer společnosti Prague Security Studies Institute Jonáš Syrovátka. Záznam je dostupný na YT kanálu knihovny.

Lektorem prvního setkání byl Roman Máca, analytik, který se dlouhodobě věnuje dezinformacím. Na konkrétních příkladech popisoval šíření dezinformací a jaký vliv na tento jev mají např. sociální sítě. Druhý workshop připravila Eva Klusová, která se

věnovala factcheckingu a možnostem boje proti dezinformacím. Třetí setkání bylo pod vedením koučky Petry Klapuchové a tématem bylo, jak hovořit s někým, kdo dezinformacím věří. Poslední setkání bylo pod taktovkou Ondřeje Filipce, odborného asistenta katedry politologie a společenských věd na PF Univerzitě Palackého. Kromě argumentačních faulů došlo také na didaktiku a přípravu vzdělávacích aktivit v oblasti mediálního vzdělávání. Materiály ze všech workshopů jsou dostupné na našem Moodle. V rámci tohoto cyklu připravila Eva Klusová ještě krátkou přednášku Jak se dostat do českého mozku, která je taktéž na YT kanále knihovny. Za realizaci projektu Máte správné informace jsme obdrželi od Nadace OSF ocenění Bibliotheca Inspirans.

Mediálka v praxi

Na jarní cyklus Máte správné informace jsme na podzim navázali dvěma on-line setkáními. Na tom prvním prezentoval Ondřej Filipce pět hotových lekcí, které mohou knihovníci i pedagogové ve své práci využít. U každé lekce (médiá v demokracii, staň se novinářem, dezinformace a propaganda, online média a jejich úskalí, média a svoboda) najdete časovou náročnost, pro jakou věkovou skupinu je lekce určena i do jakých předmětů je vhodná (mediální výchova je v RVP řazena jako průřezové téma). Videozáznam představení jednotlivých témat je na YT a materiály volně ke stažení na Moodle.

Druhou on-line akcí byla panelová diskuze o zavádění mediální výuky do praxe. Do diskuze byli pozváni Michal Kaderka (Gymnázium Na Zatlance), Josef Šlerka (FF UK Praha), Martina Vašíčková (Akademie ČTK), Lucie Tungul (UPOL) a Tomáš Javorčík (Ostravská univerzita). Moderování se ujal Ondřej Filipce.

Pokud máte otázky nebo připomínky k našim aktivitám (nejen) v oblasti mediálního vzdělávání, můžete nás kontaktovat na e-mailu studentcentrum@msvk.cz

Knihovníci doporučují knihovníkům

Tereza Machková, Marika Zadembská, Michal Škop, Martina Kolaříková, Michaela Navrátilová
tereza.machkova@knih-st.cz, marika.zadembska@knihovnatrinec.cz, Michal.Skop@mzk.cz,
Michaela.Navratilova@mzk.cz

Přinášíme Vám tipy na zajímavé tituly odborné literatury, beletrie, dětské literatury i deskových her od kolegyn a kolegů z knihoven.

Odborná literatura

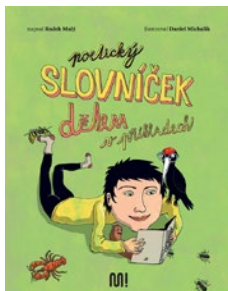
Radek Malý: Poetický slovníček dětem v příkladech

Tato útlá knížečka mi už několik let pomáhá v přípravách lekcí, zabývajících se poezií. Radek Malý velmi jednoduše vysvětluje specifika několika typů básní. Vybírá nejen ty nejčastější, ale také ty nejzajímavější a nejhravější. Ke každému typu doplňuje báseň a několik úkolů, které pomáhají si daný typ básně osahat. Jde vlastně o hotové pracovní listy pro učitele nebo knihovníky. Můžeme je použít tak, jak jsou anebo se jimi nechat inspirovat a na jejich základě vymyslet své vlastní poetické aktivity.

Tereza Machková
Šmidingerova knihovna Strakonice

Katerina Karolík: Můj šálek umění

Můj šálek umění je úžasná prostorová kniha o nejslavnějších malířích pro nejmenší děti. Moc se mi líbí myšlenka s „šálkem“, která provází celou knihou a najdeme ji

více či méně skrytou v každé dvojstránce. Ukazuje, že i velcí umělci malovali obyčejné věci. Díky této knize můžeme už velmi malým dětem přiblížit různé druhy uměleckých směrů a rozmanité možnosti výtvarného vyjádření. Jak by takový „šálek“ viděl třeba Piet Mondrian nebo Pablo Picasso. Ráda knihy propojuji s dalšími aktivitami, tady je nasnadě pustit se do malování, prohlédnout si další obrazy, zajít si do galerie. Namalovat si svůj „šálek“, a nebo jak jsme to pojali my doma, vybrat si směr, který je nám nejbližší a malovat tímto způsobem cokoli máme rádi.

Marika Zadembská
Knihovna Třinec

Beletrie

Douglas Adams: Stopařův průvodce po galaxii

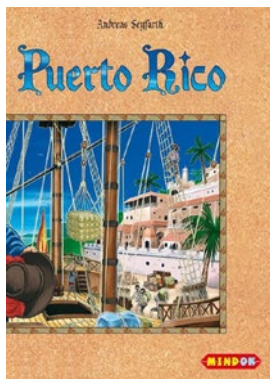
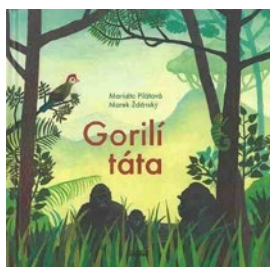
Kdysi dávno jsem nadšeně zhltnula první díl Stopařova průvodce. Pak jsem na přeskáčku dočetla i ostatní díly – podle toho, na který jsem zrovna v knihovně narazila. Symbolicky jsem si ke 42. narozeninám nadělila nové vydání všech pěti dílů trilogie v jednom svazku. A byla jsem překvapená, jak mě to stále baví. Ideální kniha

pro odpočinkovou četbu, ale na druhou stranu je to tak intelektuální humor, že to dnes vlastně už ani odpočinková literatura není.

*Tereza Machková
Šmidingerova knihovna
Strakonice*

Michel Houellebecq: Zničit

Nový a údajně i poslední román francouzského spisovatele se odehrává v blízké budoucnosti roku 2027. Hlavní postavou je ministerský poradce a důvěrník Paul Raison, ve které si mísí navenek projevovaný racionální a odtažitý přístup s vnitřním surreálním světem – projevovaným zejména ve snech. Jeho prostřednictvím sledujeme z počátku především linii politického thrilleru. Jsme svědky vysoce sofistikovaných anonymních teroristických (nejdříve „jen“ kybernetických) útoků odehrávajících v předvečer prezidentských voleb. Tajné služby hledají spojení s anarchoprimitivistickým hnutím, mluví se zde o Deep Ecology i Unabomberovi. Autor však náhle mění směr a z románu se stává existenciální rodinné drama. Tváří v tvář vlastní konečnosti a nicotnosti Paul vsází na vztahy a lásku a čtenář je svědkem krásného, leč poněkud nečekaného pokusu o překročení individualistického rámce vlastního bytí. Houellebecq mě opět nezklamal – s očekávanou dávkou sarkasmu se mistrně věnuje

aktuálním tématům, s překvapením nakonec. Skvělý je překlad Alana Beguivina i doslov Terezy Matějčkové.

*Michal Škop
Moravská zemská knihovna
v Brně*

Dětská literatura

Tamar Meirová: Francesco Tirelli a jeho zmrzlinářství

Rozhodla jsem se doporučit knihu, které velmi zapůsobila na mého malého syna. Poprvé jsem mu ji přečetla, když mu bylo asi pět let. Vybral si ji v knihovně podle obálky. Pak jsme si ji stále znovu a znovu půjčovali. K sedmým narozeninám nakonec dostal svou vlastní. Mezi tím vznikla (a nadále vzniká) spousta obrázků inspirovaných ilustracemi z knihy. Sedmiletý chlapec je zcela fascinován pravdivým příběhem o jednom ze spravedlivých mezi národy, který pomohl několika židovským rodinám – vlastně proto, že jako malý měl rád zmrzlinu. (A přiznávám se, že i po stopadesáté se mi při předčítání na konci knihy zlomí hlas a slzí mi oči.)

*Tereza Machková
Šmidingerova knihovna
Strakonice*

Marek Žárský a Markéta Pilátová: Gorilí táta

Většinu knih synovi vybírám já, to je dáno tím, že jsem

v knihovně dnes a denně, a proto jsem velmi ráda, když po nějaké knize sáhne sám. A tohle je přesně případ Gorilího táty, knihy na které ho zaujaly obrázky Markéty Pilátové a trval na tom, že ji budeme číst, i když je pro starší děti. Já jsem v počátcích měla velký problém s textem a stylem psaní Marka Žárského. Beru na vědomí, že autor není spisovatel a přepsal do písemné podoby své příběhy ze života chovatele goril. Jako vypravěč pro dospělé bude asi výborný, ale co se týče autorské knihy pro děti mám k textu spoustu výhrad. Proto jsem si během čtení musela text upravovat a zjednodušovat. Co bych chtěla vyzdvihnout jsou ilustrace Markéty Pilátové, ty knihu velice povýšily. I přesto, že se mi kniha nečetla dobře, Oliver příběhy poslouchal se zaujetím a zaujal ho natolik, že jsme si pak půjčili ještě knihu Moja – příběh gorilí slečny. A k čemu nás kniha navedla dále? Začali jsme společně sledovat stránku Pomáháme gorilám, rádi se občas díváme na videa ze života goril a moc se těšíme, až ZOO navštívíme osobně a uvidíme třeba Kambu nebo Richarda.

*Marika Zademská
Knihovna Třinec*

Deskové hry

Klub detektivů

Tato hra je skvělá na rozvíjení kreativity a logického myšlení. Jednotlivé karty jsou překrásně malované a obecně celé grafické zpracování

se mi velmi líbí. Pokaždé najdu novú a zajímavú detail, kterého jsem si předtím nevšimla. Ať už jste jako vypravěč, detektiv nebo lupič, pokaždé se skvěle zabavíte a rozvíjíte představivost. Osobně se mi nejvíce líbí role lupiče, kdy musíte přemýšlet, co má být hlavní téma obrázků, které se vykládají a přesvědčit i ostatní, že to víte. Tuto hru bych doporučila každému, kdo rád rozvíjí představivost a baví ho hry, jako je například Dixit.

Martina Kolaříková

Puerto Rico

V této hře máte jedinečnou příležitost stát se bohatcem. Představte si, že jste vlastníkem půdy a pěstujete např. kukuřici, cukr nebo kávu. Je na vás, jak půdu obděláte, jakou obchodní strategii zvolíte. Vyprodukované zboží můžete vyvážet do zámoří, a nebo s ním obchodovat a zbohatnout stavbou budov. Puerto Rico se hraje v kolech a hraje se za postavu, kterou si vyberete a podle ní pak konáte akce vy a následně i ostatní spoluhráči. Vybírat si můžete z následujících postav: osadník, starosta, stavitel, dozorce, obchodník, kapitán, zlatokop. Doporučuji dopředu promýšlet kroky, zvoleným tahem ovlivníte vaši hru, ale můžete i prospět nebo uškodit protihráčům. Hra je krásně graficky zpracovaná, je pro 3–5 hráčů, časově zabere něco přes hodinu a doporučený věk je od 12. My jsme ji hráli i s desetiletým.

*Michaela Navrátilová
Moravská zemská knihovna v Brně*

Bude vás zajímat, že...

... Rada Jihomoravského kraje schválila na svém zasedání dotační program Podpora rozvoje venkova Jihomoravského kraje pro rok 2023. Jeho součástí je **Dotační titul Obecní knihovny, pro který byla vyčleněna částka ve výši 1,5 mil. Kč.** Výzva je určena pro obce do 3.000 obyvatel a výše dotace při 50% spoluúčasti je maximálně 50.000,- Kč. Knihovny mohou prostředky využít na pořízení počítačového vybavení, čteček, tiskáren, skenerů, promítacích zařízení, nábytku, kobereců, regálů i na drobné stavební úpravy. Lhůta pro podávání žádostí byla stanovena do 28. února.

Rozhovor s Lukášem Dlabačem

Jan Lidmila

Jan.Lidmila@mzk.cz

Řadu let se věnujete odbornému vzdělávání knihovníků v Městské knihovně v Praze i v rámci výkonu regionálních služeb. Jakou podobu má aktuálně interní vzdělávání knihovníků v Městské knihovně v Praze?

V posledních letech prošlo interní vzdělávání zaměstnanců v organizaci značným vývojem, kdy k tomu výraznou měrou přispěla i celosvětová pandemie. Změn bylo ovšem více, jelikož jsme chtěli zapojit do rozvojového procesu více zaměstnanců, od 1. 1. 2019 jsme zavedli tzv. „kreditový“ systém, kdy většina zaměstnanců sbírá během kalendářního roku kredity za různé vzdělávací aktivity. S přechodem na nový systém souvisela i nová koncepce interního vzdělávání, která by v letošním roce měla projít revizí, jelikož od jejího zavedení už také uplynuly čtyři roky. Během pandemie došlo zase pro změnu k výraznému přechodu do online prostředí, což byla v té době nutnost, ale letos se již snažíme o jistý návrat k prezenčním kurzům, jelikož online bylo v poslední době opravdu mnoho a určitý digitální detox bychom nejspíše potřebovali všichni.

Jaké vzdělávací aktivity nabízí Vaše knihovna knihovníkům veřejných knihoven regionu Praha?

Primárně kurzy zaměřené na rozvoj digitálních kompetencí či seznamující s novými technologiemi. Velký zájem bývá i o literární přednášky, setkání a besedy, kde je možné vyslechnout i případné příklady dobré praxe týkající se práce se čtenáři.

Zajímavé je, že zájem je i o kurzy řešení krizových situací, sebeobranu a asertivní komunikace. Každý rok se tak snažíme i kolegům a kolegyním v rámci výkonu regionálních služeb zajistit potřebné a vhodné kurzy, které mohou prakticky využít.

Zjišťujete mezi knihovníky zájem o témata vzdělávání? Pokud ano, jakým způsobem?

Nápady a návrhy na vzdělávací aktivity ze strany knihovníků jsou pro nás důležitou součástí přípravy v každém roce. Na jednu stranu pracujeme s tématy, které jsou důležité pro rozvoj organizace, nebo které se týkají našeho dalšího strategického směřování, ale na stranu druhou se to snažíme vyvažovat i kurzy, které nám doporučí některý z kolegů či kolegyně. Každý rok sbíráme pomocí formulářů návrhy na vzdělávací aktivity, na různá témata a oblasti, ve kterých knihovníci cítí, že by potřebovali proškolit. Osobně je mi příjemná i varianta, když se někdo ozve přímo, že byl na dobrém kurzu, slyšel zajímavého lektora nebo absolvoval zajímavý workshop. Když je to možné, tak se poté snažíme na každý takový podnět reagovat, a když se ukáže vhodný, tak ho i realizovat.

Která témata Vy osobně považujete v odborném vzdělávání za aktuální a nejžádanější?

Každý rok nám přinese nějaký nový trend, který je zrovna v kurzu a je o něj velký zájem. Před pár lety se mluvilo o gamifikaci či před vypuknutím pandemie o agilním řízení. Myslím, že i u mě se názor

mění a vyvíjí dle různých okolností. Nyní bych řekl, že je velmi důležité zaměřit se na oblasti, které souvisí s návratem do „offline“ prostředí. Určitá forma psychohygieny se zaměřením na motivaci zaměstnanců bude dle mého názoru letos i v blízké budoucnosti důležitou součástí interního vzdělávání zaměstnanců napříč institucemi.

Preferujete prezenční nebo online formu vzdělávání, příp. pořizujete videozáznamy z akcí?

Já osobně preferuji prezenční formu kurzů, jelikož v ní vidím stále větší potenciál, než při případném online vzdělávání. I online lze našťástí dělat kvalitně, ale v mnohem větší míře záleží na lektorovi a jeho schopnostech (ať již pedagogických, tak i technických), jak celá akce vyzní. Je k tomu potřeba zvýšená příprava a dodržování jiných zásad, jako je například jiná frekvence přestávek či odlišné zapojování posluchačů. Videozáznamy pořizujeme většinou z online akcí, z prezenčních pouze výjimečně. MKP využívá i vlastní YouTube vzdělávací kanál, kam vkládáme vzdělávací videa, která jsou poté zaměstnancům zpřístupněna.

Daří se Vám naplňovat indikátor 48 hodin ročně věnovaných odbornému vzdělávání knihovníků?

Pro instituci, která zaměstnává cca 500 zaměstnanců, jde každý rok o složitý úkol, který opravdu není jednoduché naplnit. Tento indikátor byl také jedním z důvodů, proč jsme se rozhodli celý interní vzdělávací systém překopat a zavést vzdělávací

kredity. Abych řekl pravdu, tak se nám ho daří naplňovat pouze zčásti. V posledních letech se průměrně pohybujeme okolo 38 hodin na jednoho knihovníka, což při našem počtu považuji za velmi solidní číslo. Výše se za stávajících podmínek asi ani dostat nemůžeme, jelikož již nyní se u nás každý rok koná přes 300 vzdělávacích akcí (když nepočítáme výuku jazyků) a problémy s obsazeností kurzů míváme spíše opačné, tedy že nám kapacita nestačí, než že bychom neměli pro koho kurz připravovat. I tak indikátor splňuje pouze část zaměstnanců, tudíž se k němu jako instituce snažíme každý rok spíše přiblížit, než ho překonat.

Chystáte pro letošní rok vzdělávací akci, na kterou byste rád čtenáře tohoto rozhovoru pozval?

Letošní rok bude nejspíše velmi specifický, jelikož se chystáme zapojit do projektu Národního plánu obnovy v části Statut umělce. Myslím, že jestliže nám bude žádost schválena, tak bude o náplni vzdělávacích aktivit a řady akcí rozhodnuto možná nejenom na letošní, ale i na příští rok. Konkrétní akci, na kterou bych rád pozval, tak bohužel zatím neuvedu.

Děkuji za rozhovor.

Mgr. Lukáš Dlabáč, MBA, pracuje jako vedoucí personálního oddělení Městské knihovny v Praze. V organizaci se pohybuje na různých pozicích od roku 2013, tudíž ho letos čeká zajímavé desetileté jubileum. Jeho dlouhodobou oblíbenou pracovní kratochvílí jsou různé personální statistiky, které s nadšením a k oboustranné radosti požaduje i po svých kolezích a kolegyních.

Bude vás zajímat, že...

... k hlavnímu tématu českých knihoven v roce 2023–2024 byla vydána příručka **Mediaální gramotnost v knihovně: Průvodce pro knihovnickou praxi**. Jedná se o překlad publikace Americké knihovnické asociace (ALA), která i přes geografické rozdíly přináší řadu využitelných tipů, zdrojů, osvědčených postupů, nástrojů i doporučení. Ačkoliv byla vytvořena pro dospělě mimoškolní publikum, lze ji využít i pro školní třídy. Příručku lze najít na webu <https://konceptce.knihovna.cz/>.

4. ročník soutěže Komunitní knihovna Jihomoravského kraje 2022 zná svoje vítěze

Monika Kratochvílová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

Již 4. rokem oceňuje Moravská zemská knihovna spolu s Jihomoravským krajem svoje nejlepší komunitní knihovny. Ve středu 7. prosince 2022 se toto oceňování konalo již podruhé na půdě Krajského úřadu Jihomoravského kraje, v prostorech zasedacího sálu Zastupitelstva Jihomoravského kraje, za účasti náměstka hejtmána Mgr. Františka Lukla, MPA, a ředitele Moravské zemské knihovny prof. Tomáše Kubíčka.

Soutěž probíhá pod záštitou hejtmána Jihomoravského kraje Mgr. Jana Grolicha a je dvoukolová. Nominovat knihovny mohou zřizovatelé a provozovatelé veřejných knihoven a vedoucí regionálních oddělení pověřených knihoven Jihomoravského kraje, následně probíhá bodové hodnocení, které udělují členové komise ve složení: zástupce Jihomoravského kraje (RNDr. Iveta Macurová, vedoucí Oddělení rozvoje venkova a zemědělství Odboru regionálního rozvoje), zástupci pověřených knihoven (Mgr. Jana Sikorová, ředitelka Městské knihovny Znojmo, a Helena Jalová, vedoucí regionálního oddělení Městské knihovny Boskovice), Mgr. Lenka Dostálová z metodického centra pro výstavbu a rekonstrukci knihoven při MZK a Mgr. Monika Kratochvílová z Oddělení vzdělávání a krajské metodiky MZK. Všechny nominované knihovny jsou nejprve rozděleny do jednotlivých soutěžních kategorií a následně každý člen hodnotící komise

přiděluje knihovnám bodové hodnocení. Výsledný počet bodů, který knihovna získá, je součtem individuálního bodového hodnocení přiděleného každým členem komise podle stanovených kritérií.

Hodnotící kritéria:

- Počet kulturních a vzdělávacích akcí a počet návštěvníků kulturních a vzdělávacích akcí (za uplynulý rok)
- Aktuální informace o aktivitách na webové stránce knihovny, případně na FB
- Zapojení knihovny do života a plánu rozvoje obce
- Zaměření aktivit na širokou veřejnost, nejen na čtenáře knihovny
- Aktivity pro různé skupiny (děti, maminky, seniory apod.)
- Mezigenerační aktivity
- Konkrétní příklady spolupráce s organizacemi v místě (MŠ, ZŠ, zájmové spolky apod.)
- Dílničky, workshopy
- Vzhled a vybavení knihovny
- Aktuální a přehledný knihovní fond

Knihovna, která získá ve své kategorii nejvyšší počet bodů, získá ocenění **Komunitní knihovna Jihomoravského kraje**. Ve 2. kole navštíví členové komise osobně všechny tyto knihovny

Přehled soutěžních kategorií

Soutěžní kategorie	Obsluhovaná populace
1.	do 500 obyvatel
2.	501 1 000
3.	1 001 3 000
4.	3 001 5 000
5.	5 001 a více

TOP Komunitní knihovna JMK 2022 – Obecní knihovna Kozojídky

a rozhodnou o udělení ocenění **TOP Komunitní knihovna Jihomoravského kraje**.

V roce 2022 bylo nominováno na ocenění 20 knihoven

- **Region Blansko:** Obecní knihovna Obora, Obecní knihovna Sloup, Městská knihovna Letovice
- **Region Brno-město:** KJM, pobočka Komín
- **Region Brno-venkov:** Obecní knihovna Říčany, Obecní knihovna Blažovice
- **Region Břeclav:** Místní knihovna Kostice
- **Region Hodonín:** Městská knihovna Dubňany, Obecní knihovna Dolní Bojanovice, Obecní knihovna Kozojídky, Místní knihovna Lužice
- **Region Vyškov:** Obecní knihovna Letonice, Obecní knihovna Hostěrádky–Rešov, Obecní knihovna Lysovice
- **Region Znojmo:** Obecní knihovna Šatov, Obecní knihovna Hnanice, Obecní knihovna Břežany

Všechny nominované knihovny obdržely písemné osobní poděkování ředitele MZK prof. Tomáše Kubička za nadstandardní poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb. Poděkování patřilo také vedoucím regionálních oddělení pověřených knihoven JMK.

Vítězné knihovny

Diplom za aktivní přínos knihovny v rozvoji komunitního života obce, za podporu kulturního a společenského života a nadstandardní rozvoj veřejných knihovnických a informačních služeb obdržely:

- *Kategorie do 500 obyvatel:*

Obecní knihovna Obora

Knihovna je skutečným centrem komunitních aktivit v obci. I přes velmi malé prostory se v knihovně pořádají přednášky, probíhají návštěvy dětí z MŠ, konají se výtvarné dílničky, knihovna pořádá tematické vycházky. Paní knihovnici Mgr. Janě Trubákové se podařilo vytvořit tým dobrovolníků, kteří se pravidelně podílejí na aktivitách knihovny, jež překračují standardní rozměr knihovny v obci s 338 obyvateli.

- *Kategorie 501 až 1 000 obyvatel:*

Obecní knihovna Kozojídky

Knihovna s vlastní vizuální identitou (logo, banner, webové stránky) se zaměřuje na venkovní aktivity (příměstský tábor), práci s nejmenšími dětmi, aktivně se zapojuje do života obce. V knihovně probíhají tvořivé dílničky a spolupráce s místními spolky.

- *Kategorie 1 001 až 3 000 obyvatel:*

Obecní knihovna Otnice

Knihovna je ukázkou moderního interiéru, který díky své variabilitě umožňuje aktivity pro různé

Přehled nominací a ocenění TOP Komunitní knihovna

Rok	Počet nominací	TOP Komunitní knihovna Jihomoravského kraje
2018	25	Městská knihovna Velké Pavlovice, region Břeclav
2019	27	Místní knihovna Kořenec, region Blansko
2020	21	Knihovna Jiřího Mahena, pobočka Medlánky, region Brno-město
2022	20	Obecní knihovna Kozojídky, region Hodonín

věkové skupiny. Z nominace knihovny: „Knihovna je otevřená všem. Nejen během výpůjční doby, ale i během různých akcí, které se v knihovně konají. Knihovna byla velmi zdařile zrekonstruována v roce 2020. Veškeré náklady na rekonstrukci financovala obec. Rekonstrukci knihovny konzultovali zástupci obce s Metodickým centrem pro výstavbu a rekonstrukci knihoven z MZK a se zaměstnanci pověřené knihovny, kterou je Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově. Knihovna se stala krásným a přívětivým prostorem, otevřeným pro všechny generace.“

- *Kategorie 3 001 až 5 000 obyvatel:*

Obecní knihovna Bílovice nad Svitavou

Knihovna spolupracuje s místními spolky, se základní a mateřskou školou, pořádá tematické přednášky s důrazem na historii regionu. Je ukázkou moderní aktivní knihovny, která je ve středu obce nejen z hlediska svého umístění, ale i z pohledu aktivit obce.

- *Kategorie 5 001 a více obyvatel:*

Městská knihovna Mikulov

Z nominace knihovny: „Knihovna se každoročně účastní veřejných akcí, kde propaguje svoji činnost a seznamuje veřejnost s novými službami, s knihami a činnostmi. Veřejně dostupné jsou všechny aktivity knihovny bez toho, aniž by byl účastník čtenářem. Knihovna se snaží vyjít do veřejného prostoru. Zúčastnila se velké akce Slavnosti města, kde měla veřejnost možnost se blíže seznámit s činností knihovny, poprvé zde byly představeny 3D tiskárny a divadlo Kamishibai. Ředitelka knihovny se účastní jednání zastupitelstva, kde prosazuje zájmy knihovny.“

Diplom za mimořádný přínos v rozvoji komunitního života, za podporu a rozvoj spolupráce na místní úrovni a rozvíjení mezigeneračních vztahů, zejména za neutuchající zájem participovat

na současném životě obce a aktivně se podílet na jejím budoucím rozvoji a **ocenění TOP Komunitní knihovna Jihomoravského kraje** obdržela **OBCNÍ KNIHOVNA KOZOJÍDKY, pod vedením Bc. Anety Davidové, DiS., a paní Marie Šrahůlkové.**

Konání akce podpořila firma Elsys-Engineering, společnost Ceiba, Cosmotron, Albi, Tritius, nakladatelství Host, firma LD Seating a Sedací-pytle.cz. Hu-
dební vystoupení zajistila ZUŠ Brno, Vranovská, p.o.

Za rok 2020 bylo po několika letech uděleno ocenění **Knihovnická osobnost Jihomoravského kraje**, které obdržela ředitelka Městské knihovny Mikulov Mgr. Ilona Salajková.

Závěr

Také 4. ročník oceňování knihoven potvrdil, že knihovny mají v životě svoje důležité místo, napříč generacemi, vzděláním, věkem. Jsou to prostory nejen plné příběhů, ale především fyzická místa, kam může kdokoli přijít a opustit na chvíli každodenní starosti a načerpat novou energii ve společnosti knih a knihovníků, pro které je práce v knihovně většinou láskou na celý život.

„Víte, knihovny, to nejsou jen knihy. Jsou místem, kam může přijít osmiletý kluk snít o zázracích světa. Místem, kam může přijít osmdesátiletá babička, aby nemusela být sama doma. Kde si může studentka v klidu udělat domácí úkoly nebo kde jsou si všichni rovni, chudí nebo bohatí. Místem, kde mohou všichni dostat informace, jaké potřebují.“¹

A knihovníci rádi dodávají: kde je našim čtenářům a návštěvníkům dobře a kam se rádi vracají.

¹ SAMPSON, Freya. Knihovna mého srdce. Praha: Motto, 2022. ISBN 978-80-267-2226-7.

Rekonstrukce knihoven v regionu Blansko

Helena Jalová

helena.jalova@kicboskovice.cz

Modernizace a rekonstrukce knihoven v regionu Blansko je postupně realizována od roku 2008–2009 a již od této doby je spojena se jménem paní **Ivy Machové**. Tato milá, vždy usměvavá a pozitivní dáma pracuje jako bytová designérka a v našem regionu se pohybuje nadále. Pro mě osobně je velká radost s ní spolupracovat a musím říct, že nikdy neodmítla pomoc žádné naší kolegyni či kolegovi z oboru. Požádala jsem ji proto, abychom spolu zavzpomínaly na dobu, která znamenala začátek naší úžasné spolupráce.

Musíme též připomenout, že na úplném začátku byly velkolepé plány tehdejšího starosty obce Miloslava Novotného na rekonstrukci komplexu bývalého kulturního domu, kde mimo jiné plánoval moderní knihovnu. V té době byla nadšenou knihovnicí paní Olga Hájková, která ve „své“ knihovně stále s láskou nabízí čtenářům nejen literaturu, ale též další duchovní prožitky. Výsledkem byl návrh interiéru pro **Místní knihovnu Veselice**. Vznikl moderní, vzdušný a příjemný prostor, v němž se začaly setkávat nejen děti a maminky. Bylo organizováno mnoho zajímavých akcí pro všechny věkové skupiny. Knihovna pak získala nejvyšší ocenění jako Knihovna roku 2011.

Jak na toto období vzpomínáte?

Pamatuji si to, jako by to bylo dnes. Byla to pro mě obrovská výzva a krásná práce. Na celém projektu jsem pracovala bezmála půl roku. Výhodou tohoto projektu bylo začít, jak se říká, téměř „na zelené louce“ tedy úplně od začátku a také s velkou podporou a důvěrou tehdejšího pana starosty Miloslava Novotného a paní knihovnice Olgy Hájkové. Měla jsem v podstatě volnou ruku. Tak jak to u malých obecních

knihoven bývá, finančních prostředků na interiér knihovny nebylo mnoho, proto jsem musela dělat řadu kompromisů, ale i přesto se povedlo navrhnout vkusný interiér tak, že je vzdušný a prostorný a vyhovuje požadavkům moderní knihovny. Jsem pyšná na to, že zrovna tato knihovna získala titul „Knihovna roku 2011“. Je to ovšem komplexní zásluha. Zde se prostě potkal vydařený interiér s knihovnicí, a to je výhra sama o sobě. Největší odměnou pak pro mě je to, že se v knihovně všem líbí a cítí se v ní dobře a díky úžasné knihovnici, vypadá knihovna stále jako nová i po tolika letech.

Pak přišlo období, kdy jsem na všech knihovnických poradách říkala, že jste autorkou tohoto zdařilého návrhu a že se na Vás mohou kolegové či kolegyně obracet a tak trochu to podpořilo další projekty. Můžeme konkrétně jmenovat některé z našeho regionu: 2012 Ráječko, 2013 Rájec-Jestřebí, 2014 Žďár, 2017 Křtiny. A to byla další velká událost pro náš region a další titul Knihovna roku 2017.

Jak moc vadilo, že bylo nutné se přizpůsobit při Vaší práci již daným prostorům? Byla někde v těchto uvedených knihovnách práce něčím jiná?

Vždy je nutné se přizpůsobit daným prostorům a podmínkám, takže ano, určitě je ta práce pokaždé trochu jiná. Je to stejně jako s lidmi. Každý jsme jiný a i každý prostor je jiný stejně jako práce s ním spojená. Chvilí to vypadlo, že budou knihovny vypadat téměř stejně, jelikož mi spousta knihovníků řeklo: „My bychom také chtěli tak krásnou knihovnu, jaká je ve Veselici“, takže jsem navrhovala ve velmi podobném duchu, ale i přesto s každou novou knihovnou přicházejí nové prostory,

noví lidé a nové zkušenosti. Vše je tedy zejména o různorodosti prostoru a komunikaci mezi zúčastněnými. Ne vždy jde vše jako po másle, ne všude mám tak volnou ruku, takže pak jde o to, jakým způsobem se povede vše skloubit a zhmotnit tu mou představu s představou knihovníka nebo jiných zainteresovaných osob. Velmi důležitá je také následná péče o knihovnu, tedy práce knihovníka, zda dokáže knihovnu udržet v bezvadném stavu a stále živou, plnou kulturních akcí a čtenářů.

Můžeme určitě prozradit, že obec Veselice je součástí společného soužití tří obcí a jedné osady. Vedení těchto obcí má sídlo ve Vavřinci; Veselice je její část, stejně tak jako Suchdol. Všechny části mají své knihovny, všechny části mají též své knihovnice a všechny knihovnice chtějí mít stejný finanční obnos na nákup knih. Je to tedy pro jednoho starostu opravdu náročný úkol.

Je nutno říci, že i když se starostové za dobu, na kterou vzpomínáme, vyměnili, tato vyváženost zůstala. Tak jak vše naplánoval se zastupiteli bývalý starosta Miloslav Novotný, tak se knihovny v ostatních obcích modernizovaly a současný starosta Petr Nečas v tomto navázal. V roce 2021 byla slavnostně otevřena **Místní knihovna Suchdol** v nových prostorách. V roce 2022 se slavnostně otevřela rekonstruovaná **Místní knihovna Vavřinec** ve stávajících prostorách.

Návrh pro obě knihovny jste také zpracovávala. Bylo Vaším záměrem zachovat určitou kontinuitu mezi jednotlivými knihovnami obcí? Nebo jste se snažila vyjít z požadavků knihovnic?

Zde se dá říci, že šlo více méně o navázání a jakási relativní podobnost se více méně očekávala, ačkoliv i tak je to opět o prostoru, který je dán a zároveň i fond knih je v tomto ohledu důležitý. Jelikož zúčastnění znali mou práci dobře, tak zde jsem měla více méně volné ruce. Požadavky ze strany knihovníka byly na obou stranách podobné, a to dobré a vhodně umístěné pracovní místo a dostatek knihoven pro daný knižní fond. U knihovny v Suchdole to bylo o něco snazší v tom ohledu, že se jednalo o zcela nově zrekonstruované prostory, na rozdíl od knihovny ve Vavřinci. Zde byla potíž hlavně s velkým počtem oken a radiátorů, díky kterým nebylo možné knihy umístit po obvodu knihovny. Velký počet oken a nadměrné množství světla v minulosti způsobovaly poškozování knižních obalů, ale vše se podařilo krásně vyřešit. Vavřínecká knihovna má pro mě hned několik „NEJ“.

Mám ji NEJblíže, je NEJmenší ze všech knihoven, na kterých jsem měla možnost pracovat, ale troufnu si říct, že ta proměna je naopak NEJvětší. Podařilo se vyhnout vysokým regálům v prostoru a celkový dojem je nyní přehledný a vzdušný. Prostor se krásně otevřel, a dokonce se zde našlo místo i pro rozkládací stůl pro občasně menší besedy apod. Obec Vavřinec spravuje hned tři knihovny a možná nebudu daleko od pravdy s tvrzením, že na počet obyvatel má naše obec největší hustotu knihoven na světě. Nyní se dá říct, že všechny tři knihovny již splňují požadavky moderní knihovny. Nejde zde již jen o půjčování knih, ale cílem je, aby knihovny sloužily také jako multikulturní centrum setkávání.

V roce 2022 byla také slavnostně otevřena **Obecní knihovna Svitávka**. Je umístěná

Slavnostní otevření Městské knihovny Velké Opatovce dne 19. 1. 2023, zleva starostka Velkých Opatovic Mgr. Kateřina Gerbrichová, vedoucí Městské knihovny Velké Opatovice Olga Nárožná, architektka Iva Machová, metodička Helena Jalová, foto: Tereza Machová

v historické budově Löw-Beerovy vily a podařilo se Vám vytvořit vizi interiéru, se kterou souzněl pan starosta. Knihovna je citlivě rozdělena tak, aby vznikl prostor pro výběr a půjčování knih a také odpočinková místa pro příchozí. Nebojím se říct, že zde opravdu působí Genius loci.

Měla jste stejný pocit? Jak moc náročné bylo skloubit potřeby moderní knihovny a zachovat určitého ducha místností, a tím vlastně i budovy?

Obecní knihovna ve Svitávce, umístěna v historické secesní budově Löw-Beerovy vily, byla pro mě obrovskou výzvou a moc si vážím této příležitosti na takové knihovně pracovat! Práce to nebyla snadná, jelikož opět bylo nutné skloubit finanční možnosti obce, které nebyly velké, s požadavkem, aby celkový dojem souzněl s historickým duchem budovy. Troufám si říct, že se to povedlo. A ačkoliv jsem musela dělat velké ústupky, tak knihovna je opravdu krásná a člověk má pocit, že tam musela být takto odjakživa. Podařilo se jemně sladit nábytek s bytovými textiliemi a doplňky tak, že na Vás dýchne jiné století. Je až neuvěřitelné, že se to povedlo, aniž by bylo nutné cokoli dělat na míru a vynakládat tak vysoké finanční prostředky. Nebylo to jednoduché, ale stálo to za to. Moc děkuji za tuto úžasnou zkušenost.

Postupně jsme se dostaly k aktuálním rekonstrukcím a k roku 2023. V lednu byla slavnostně otevřená **Městská knihovna Velké Opatovice**. Je to v pořadí již 15. knihovna, kde se Vám zdařile podařilo skloubit požadavky knihovnic, prostor a také finanční možnosti, což je mnohdy asi to nejdůležitější. I do této knihovny budou její uživatelé rádi chodit a knihovnice v ní budou rády pracovat. Je to Vaše nemalá zásluha a já tímto ještě jednou děkuji za Vaše promyšlené a citlivě vytvořené návrhy.

Vždy je to o komunikaci a místních prioritách. Návrhy rekonstrukcí knihoven však mohou být realizovány pouze, pokud je vše v souladu, že?

Přesně tak, komunikace a soulad je důležitý. Zejména pak komunikace mezi knihovnou a obecním zastupitelstvem, tedy starostou obce. Knihovny financuje obecní úřad a podpora obce zde hraje klíčovou roli a bez ní to prostě nejde. Ne každá knihovna má to štěstí, že má na své straně nakloněné zastupitelstvo. Bohužel jsem se s tím setkala i osobně, kdy je nakreslený dokonalý projekt století, ale přišly volby a změna zastupitelstva a projekt je odložen na neurčito.

Mohu Vás na závěr požádat o jakési vyznání směrem ke knihovnám či knihovnicím?

Navrhnout knihovnu není vždy snadná cesta. Je potřeba vždy skloubit řadu věcí. Finance, komunikaci, potřeby knihovníka, ale i návštěvníka v prostředí knihovny, a to za různých podmínek. Je potřeba optimalizovat veškerou ergonomii projektu, stanovit vhodné rozměry, skloubit design nábytku s celkovým prostředím, uspořádání v daném prostoru atd. Návštěvník již vidí jen hotovou knihovnu, ale málokdy se ptá, jaké byly požadavky nebo jaké na to byly vyhrazeny finanční prostředky. Setkala jsem se s dotazem: „Proč jste to neudělali na míru, vždyť na míru je to přece mnohem lepší.“ Ano, může to být v mnoha ohledech lepší a také jednodušší. A ano, vše se dá udělat jinak a lépe a každý z nás na to bude mít jiný pohled. Ale už málokdo si uvědomí, že malé obecní knihovny, chtějí být také pěkné a funkční, ale těmi financemi nedisponují.

A já jsem tady od toho, abych pomohla právě těm knihovnám, které nemají neomezený rozpočet, vytvořit pěkný a funkční prostor, který bude maximálně vyhovovat po všech stránkách. Každá nová knihovna je pro mě velkou výzvou, každá trochu jinak, protože každá má jiné možnosti a jiné předpoklady, a to je ta různorodost, která mě děsně baví. Hledání té neoptimálnější cesty. Chtěla bych na závěr všem knihovnám popřát, aby měly spoustu hezkých knih, ale také spoustu skvělých akcí a spokojených návštěvníků a v neposlední řadě také štědrrou podporu obce.

Děkuji za rozhovor.

Studenti architektury pomáhají svými návrhy knihovnám na Znojemsku

Jan Kratochvíl
kratochvil@vutbr.cz

Spolupráce mezi brněnskou Fakultou architektury VUT a Metodickým centrem pro výstavbu a rekonstrukci knihoven při MZK pokračovala i v zimním semestru loňského roku. Z žádostí obecních knihoven, které stály o studentské návrhy na jejich rekonstrukci, byly vybrány čtyři, a to Břežany, Suchohrdly, Stošíkovic na Louce a Jezeřany-Maršovice na Znojemsku. Knihovny byly vybrány zejména díky dobré dopravní dostupnosti z Brna a výborným vztahům s kolektivem Městské knihovny ve Znojmě, která je jejich regionální pověřenou knihovnou. Ve Znojmě se také konala závěrečná prezentace studentských projektů a jejich předávání obcím.

Každé knihovně se věnoval tříčlenný tým složený ze studentů z různých ročníků. Vertikální ateliéry mají tu výhodu, že se mladší studenti učí od svých starších zkušenějších kolegů a vede to následně i k vytvoření téměř rodinné atmosféry na fakultě. Studenti

Prezentace návrhů knihoven v Městské knihovně Znojmo

pod vedením architekta Jana Kratochvíla knihovny osobně navštívili, provedli jejich geometrické zaměření a ve spolupráci s knihovnicemi přesně specifikovali požadavky na budoucí podobu knihovny. Návrhy se následně konzultovaly „na dálku“ prostřednictvím e-mailů.

Reálná zadání z praxe jsou pro výchovu mladých architektů velmi vítaná, poněvadž navozují situace a proces navrhování, které na ně čekají v jejich budoucí profesionální praxi. Kromě týmové rekonstrukce obecní knihovny ještě každý ze studentů navrhoval během semestru svou vlastní ideální knihovnu, v níž se nemusel

ohlížet na finanční ani majetkoprávní omezení. Vznikl tím alternativní nekompromisní návrhy-vize, které názorně ukazují, jak by se mohly obecní knihovny v 21. století vyvíjet, jaké aktivity by se v nich mohly konat a jakými nástroji by se v nich daly vytvořit tzv.

třetí místa, tedy prostory, v nichž se cítíme jako doma a chceme v nich trávit svůj volný čas.

Každá z rekonstruovaných knihoven je něčím specifická. Studenti nejprve provedli analýzu jejich příležitostí a omezení a následně své nápady na zlepšení konzultovali s knihovnicemi. Odsouhlasené koncepty v rozsahu architektonické studie přesně vykreslili, vymodelovali a vizualizovali. Obzvláště fyzické make-ty interiérů knihoven v měřítku 1:25 z lepenky, doplněné o nábytek zhotovený na 3D tiskárně, byly velmi názorné a ukázaly zainteresovaným podstatu práce architekta.

Obecní knihovna v Břežanech se nachází v nevyužívané části mateřské školky. Je zalitá sluncem a obklopena zahradou. Stavební kondice budovy není dobrá a brzy bude potřeba zlepšit její energetickou bilanci – zateplit stěny a vyměnit okna. Knihovnu tvoří jedna prostorná místnost s nadstandardní světlou výškou. Studentky pomocí nábytku rozčlenily prostor knihovny na tři zóny – dětský koutek, studijní část a variabilní prostor, který je možný využívat na přednášky, promítání, tvořivé dílny apod. Návrh prokázal, že lze knihovnu velmi snadno přeměnit na bezbariérovou.

Velké problémy s bezbariérovostí má knihovna v Suchohrdlech, poněvadž se nachází v podkroví budovy nad obecním úřadem a mateřskou školou. Nemožnost postavit v budově výtah bude do budoucna pro seniory a osoby s omezenou schopností pohybu extrémně limitující. Prostor knihovny je však velmi zajímavý svým tvarem a díky pohledově přiznané konstrukci krovu je i architektonicky atraktivní. Z navrhovaných knihoven je ta Suchohrdelská největší, a studentky tudíž mohly prostor vhodně rozčlenit na zóny pro dětské čtenáře a pro dospělé. Návrh také vyřešil v současnosti nedostatečné zázemí pro knihovnici a celkově knihovnu zútlulnil.

Velkou výzvou byla pro studenty knihovna ve Stošíkovicích na Louce, poněvadž má plochu pouhých 18,5 m². Knihovna se nachází v novostavbě kulturního domu, který ještě nebyl zkolaudován a ani knihovna zatím není v provozu. Pro studenty byla motivací možnost realizace jejich návrhu. Právě ve Stošíkovicích se ukázalo, jak je role architekta při výstavbě nebo rekonstrukci knihoven důležitá. Studenti dokázali přeměnit nevábnu místnost v atraktivní komunitní pokoj, kde najdou zázemí jak nejmenší čtenáři, tak dospěláci se seniory. Návrh sklidil při závěrečné prezentaci největší obdiv.

Knihovnu v Jezeřanech-Maršovicích si postavili občané v 80. letech sami svépomocí.

V objektu se nachází i nocležna řidičů autobusů. Studentky vypracovaly dvě varianty – jednu se zachováním nocležny, druhou s jejím zrušením a rozšířením knihovny do uvolněných prostor. Tato varianta by umožnila vytvořit dvě oddělení s různou atmosférou – pro nejmenší čtenáře a teenagery a oddělení pro dospělé doplněné o samoobslužný kávovar a pohodlná křesla. V dětském oddělení studentky navrhly pódium-zašívárnu se skluzavkou a kulatý stůl pro tvořivé aktivity. Poněvadž se knihovna nenachází přímo v centru obce, přišly studentky s nápadem na umístění knihobudek k základní škole, respektive k obecnímu úřadu, které by současně sloužily jako reklama na knihovnu a jí pořádané akce.

Možnost navrhnout novou podobu obecních knihoven byla pro studenty velmi přínosná. Časová náročnost projektu byla ideální vzhledem k délce semestru a umožnila práci v týmech. Zvolená metodika se osvědčila a bude na ni možné navázat v dalších semestrech. Spolupráce Fakulty architektury s MCVRK nese ovoce. Je to win-win projekt pro všechny zúčastněné, a hlavně je to zábava!

Tým

Studenti:

Břežany = Kristína Šaradinová,
Monika Cibulová, Tereza Ticháčková

Suchohrdly = Kristýna Škrabalová,
Katka Panáčková, Žaneta Pevná

Stošíkovice na Louce = Mikuláš Nalepa,
Natálie Polesová, Jana Vojtěška Skálová

Jezeřany-Maršovice = Zuzana Hejduková,
Simona Lebánková, Lucie Serbousková

Vedoucí ateliéru:

Ing. arch. Jan Kratochvíl
(Fakulta architektury VUT v Brně)

Odborná konzultace:

Mgr. Lenka Dostálová (Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven při Moravské zemské knihovně v Brně)

Jak vyprávěla voda – 7. ročník projektu Jižní Morava čte

Michaela Navrátilová

Michaela.Navratilova@mzk.cz

Na podporu jedné z nejsilnějších skupin návštěvníků veřejných knihoven – dětí a mládeže – je zaměřen projekt Jižní Morava čte. Jedná se o krajský projekt Moravské zemské knihovny, který je podporován Jihomoravským krajem. Cílem projektu je rozvoj čtenářských dovedností, posilování čtenářské gramotnosti dětí, posilování mezigeneračních vztahů a podpora komunitních aktivit. Důraz je kladen i na propojení obce, knihovny a školy.

V zapojených knihovnách se konají doprovodné programy (literární besedy, autorská čtení, výstavy, šifrovací hry, workshopy, exkurze příměstské tábory), které se vztahují k tématu soutěže. Pro 7. ročník projektu Jižní Morava čte bylo vyhlášeno téma soutěže Co vypráví voda. O mediální propagaci se postarali partneři projektu: výtvarník a spisovatel Pavel Čech a spisovatelka knih pro děti i dospělé Lucie Hlavinková, která říká:

“Projekt Jižní Morava čte hodnotím velice kladně, spolupráce s knihovnami byla výborná. Vyzdvihuji především to, jak se knihovny snaží o úzké kontakty se školami, případně dětskými skupinami v družinách. Děti dostanou nové příležitosti, mají možnost navštívit knihovnu v místě svého bydliště či své školy a tím, že je návštěva organizovaná a hromadná, odpadá ostych z neznámého prostředí. Díky projektu se knihovna pro děti stává živým místem setkávání, nikoliv jen skladem knih. Podpory kreativity není nikdy dost, navíc soutěž podpoří i sebevědomí dětí a jejich lepší zapojení do kolektivu.”

Bonusem pro zapojené knihovny je dotovaný příspěvek na honorář pro autora, doporučení a kontakty na autory od Českého literárního centra. Nejžádanějšími autory v roce 2022 byli kromě patronů projektu: Galina Miklíňová, Markéta Pilátová, Ivona Březinová a Gabriela Doskočilová.

Děti své „vodní“ soutěžní práce mohly zpracovat jak literárně, tak výtvarně. Velmi častým ztvárněním bylo šetné hospodaření versus plýtvání vodou, dále koloběh vody, ohleduplnost lidí vůči planetě Zemi a v neposlední řadě voda jako jeden

z nezbytných živlů pro život. Samotná soutěž se pak dělí na literární a volnou tvorbu. U literárních prací je požadavek na maximální rozsah 3 stran textu, žánr není omezen. Do volné tvorby patří výtvarné práce, fotografie s psaným textem, audiovideo, komiks a 3D výtvarné modely. Slavnostní vyhlášení vítězů literárních kategorií krajského kola se konalo na Hvězdárně a planetáriu v Brně dne 10. prosince 2022. Pro děti byla připravená pohádka 3 – 2 – 1 START! a pořad Příběh nekončících poutníků: Voyager 3D. Vyhlášení vítězů kategorií volné tvorby a kategorie poezie probíhalo v Divadle Polárka 17. prosince 2022. Pro vítěze bylo domluveno představení Ježíškova košílka a Dva roky prázdnin.

A na závěr trocha ohromujících čísel: do 7. ročníku projektu Jižní Morava čte se přihlásilo 56 knihoven Jihomoravského kraje. V knihovnách se podařilo uskutečnit 160 akcí, kterých se zúčastnilo 3 810 dětí a 1070 dospělých. V krajském kole soutěže se sešlo celkem 173 soutěžních prací, které vytvořilo 137 dětí a 36 kolektivů.

Knihovny svými akcemi přispívají ke kulturnímu a vzdělanostnímu potenciálu nás všech. Jihomoravské knihovny, zapojené do projektu Jižní Morava čte, jsou dobrým příkladem fungující vzdělanostní společnosti. Svými programy posilují dobré vztahy v obci, komunitní a mezigenerační spolupráci, podporují partnerství škol, jsou místem zábavy, setkání a odpočinku, ale hlavně rozvíjí čtenářské kompetence. Tak ať jižní Morava čte ještě více!

Chutné příběhy z celého světa pro mlsné jazýčky a zvědavé děti

Ilona Salajková
knihovna@mikulov.cz

Jak jde vaření, pečení, stolování, tradiční pokrmy, pohádky, divadlo, vyprávění, cestování, zeměpis, historie a knihovna dohromady? Když jsem popisovala svým přátelům, co se v knihovnách děje, jak širokou škálu programů a projektů jsme schopni realizovat, někdo nadhodil: „Ještě péct buchty byste mohli.“. To byla pro mě pobídka, abych začala realizovat to, co jsem viděla v belgických knihovnách. Tam využili obrovského zájmu veřejnosti o sdílení receptů, o kuchařské reality show a pořady o vaření. Přípravu tradičních pokrmů pojali jako můstek vedoucí k poznávání cizinců, jiných kultur a jazyků.

V České republice na mnoha televizních stanicích běží pořady o vaření, včetně různých soutěží. Děti znají pasivně pojmy jako Master Chef, možná s rodiči pečou vánoční cukroví nebo pomáhají s přípravou oběda. Ne všichni však mají možnost a chuť zabývat se historií a geografii vzniku pokrmů či původu surovin. Zde má svou nezastupitelnou roli knihovna. V knižním fondu je spousta kuchařek i pro malé děti.

Dovednost číst recepty nebo návody a dodržovat postupy je základní schopnost, kterou budou děti potřebovat celý život. A když tato činnost má ještě chutný výsledek...

Chutné příběhy z celého světa v Městské knihovně Mikulov

V nepravidelných lekcích vaření Městské knihovny Mikulov pracujeme s dětmi od 6 let převážně s knihou *Můžu ochutnat?* od Alexandry a Danie-la Mizielniński. Zde naleznete příběhy o zemích, o jídle, potravinách i historii gastronomie podané jednoduchou a zábavnou formou. Recepty jsou sestavené většinou z dostupných surovin. Osvědčila se nám také kniha *Děti vaří celý rok* od Rotraut Susanne Bernerové a Dagmar von Crammové. Nedílnou součástí se staly také knihy Miroslava Šaška z cyklu *To je ...*, které vydalo nakladatelství

Baobab. I když původně vyšly téměř před padesátí lety, pořád jsou zdrojem informací, které jsou pro děti zajímavé.

Tematicky se věnujeme různým zemím a kulturám. Účastníci kulinářských lekcí na základě indicií vyvozují, ze které země budeme vyprávět chutné příběhy. Kritickým myšlením se děti dostanou k receptu a ingrediencím. Někdy jako nápověda poslouží pohádka,

říkanka či obrázek buď obsahující název pochoutky, nebo autora dětských knih. Zkoušíme také v daném jazyce říct „Dobrou chuť!“ a poznat vlajku země. Rozvíjíme v dětech klíčové kompetence, které pak mohou aplikovat v jakékoliv fázi svého života. Dovednosti, které získají na lekcích v knihovně, aplikují v rodině. Stává se poměrně často, že úspěch z přípravy pokrmů povzbudí děti k zapojení se do vaření doma. Připomínají si recept a upevňují jeho znalost. Kombinace příběhů a jídla shledávám velmi pozitivní. Děti ani netuší, co se vše během lekce vaření dozvědí a co všechno se naučí.

Pro realizaci jsme využili prostor Kreativního hnízda s přílehlou kuchyňkou. Zakoupili jsme malou přenosnou troubu a náčiní. Pokud je potřeba nějaká speciální forma či mixér, použijí vlastní. Snažím se využívat zbytkových materiálů.

Například spodní část samolepicího obalu na knihy používáme jako jednorázové podložky na válení, zavařovací sklenice jako váleček, karton jako plato a mnoho dalších vychytávek. Cílem je naučit se využívat věci kolem a poradit si, i když nemám zrovna tu správnou originální pomůcku.

Koncepce lekce

Kuffík, krabice a ubrusem zakrytá hromádka, ze které děti postupně vytahují indicie. Mohou to být různé drobnosti, obrázky, knihy, mapy, jména, části oblečení. Většinou využívám domácí zdroje, tisk na 3D tiskárně (Eiffelova věž), typické suroviny (špagety až nakonec). Děti se na základě malé průpravy naučí orientovat v mapách, najdou zemi, ze které recept pochází. Následuje motivace příběhem. Volím krátké a zábavné příběhy, protože kuchtící jsou natěšení na vaření a hůře se soustředí. Čtení lze využít také při čekání na dopečení pochoutky. Recepty – pracujeme s návodem buď z výše uvedených knih a kuchařek, nebo vytvořím vlastní letáček s postupem, který obsahuje i grafický návod pro nečtenáře. Hledám takové, které jsou jednoduché a z dostupných surovin. V létě a na podzim se snažím využívat lokální ovoce a zeleninu.

Společně zpracujeme těsto, detaily si pak každý pojme po svém. Víím, že i těsto by si nejraději každý udělal své, ale učíme se spolupracovat a důvěřovat. Pokud má být těsto na delší čas odloženo do ledničky, pro urychlení jej vypracuji předem a pak ho nenápadně vyměním. Ne vždy mi to projde. Děti jsou všímavé. Do přípravy a tvorby se zapojují i rodiče a babičky. Přesto se snažím, aby si děti pomáhaly spíše vzájemně, než aby využívaly dospěláky. Každý si zkusí měřit, vážit, sypat, rozbít vejčičko a míchat. Přestože je program určený pro děti od 6 let, chodí sem i tříleté děti a jen doufám, že nadšení pro vaření jim vydrží do dospělosti.

Teplná úprava – používáme mikrovlnnou troubu, malou horkovzdušnou troubu a jednoplotýnkový vařič. Při vyšší počtu účastníků je náročné uspokojit malé kuchaře, protože každý by chtěl mít všechno hned. Vždy se najde nějaká

maminka, která se obětuje a stojí u plotny či umývá nádobí. Než se výrobek dopeče, mám připravenou buď stolní hru, divadlo, pohádku nebo příběh, který jsme na začátku lekce začali číst. Také se osvědčila výtvarná dílnička na dané téma. Tento čas je možné využít pro nácvik slušného chování i stolování. Zlatým hřebem je samozřejmě konzumace vlastnoručně vyrobeného pokrmu. Doprovozející dospělí se občas díví, s jakou chutí dítě jí.

Realizovaná setkání

Prozatím jsme se věnovali francouzské kuchyni, a to hned dvakrát. Připravili jsme pravé francouzské tousty a dezert Mille Feuille. Výtvarná část obsahovala vystřížení modelu Eiffelovy věže, vybarvení a sestavení 3D modelu a výrobu kuchařské čepice.

Klasické vánoční a velikonoční vaření jsme doplnili o Svatomartinskou dílnu, kde se vyráběly lokše s povídky a mákem. Děti však klasický recept vylepšily oříškovým krémem. Mohly si zkusit psát husím brkem a vyrobit husičku z papíru a peří. Zazněla i legenda o sv. Martinovi. Dny židovské kultury, které se konaly vloni v září, jsme uctili přípravou Hamantaschen a výrobou židovské hvězdy. Nechyběla ani virtuální návštěva Izraele a vyprávění židovské pověsti z Mikulova.

V italské kuchyni nesměla chybět pizza. Podle slov šestiletého kuchaře prý ta nejlepší na světě. Pátrali jsme po historii muffinů a následně připravili okouzující bábovky. Velký úspěch zaznamenala výroba dortu podle Čapkovy kočičky a pejska.

Tento koncept se velmi osvědčil. Děti by nejraději chodily vařit do knihovny každý týden. Bohužel z prostorových a personálních důvodů to zvládneme sotva jedenkrát do měsíce. Tatínek našeho malého kuchaře nás ale pozval do své restaurace a připraví pro děti kuchařskou show. Mám velkou radost ze zájmu o Chutné příběhy. Je to i pro mě velká výzva, protože jsem doposud téměř nepekla a nejsem přespříliš zdatná kuchařka. Je skvělé mít knihovnu provoněnou vanilkou, skořicí či perníkem.

Les ukrytý v knize aneb Lesní pedagogika v knihovně Znojmo

Jana Trojanová

trojanova@lesyznojmo.cz

Les ukrytý v knize je název společného projektu Městské knihovny Znojmo a Městských lesů Znojmo, který je ukázkou lesní pedagogiky realizované v knihovně. Spolupráce lesníků a knihovny není ve Znojmě žádnou novinkou. Společně pořádáme několikátým rokem například výtvarnou soutěž Les nás baví (sborník prací: <https://www.knihovnazn.cz/literarni-a-vytvarna-galerie.html>), knihovnice jsou součástí největší akce lesníků ve Znojmě Dne Země a knihovna pro změnu zve lesníky například na besedy.

Inspirací besed vedených lesníky v knihovně nám byli slovenští lesníci. Na Slovensku projekt „Les ukrytý v knize“ probíhá celorepublikově, a to již 12. rokem. Otcem myšlenky a pořadatelem je Národní lesnické centrum ve Zvolenu. Hlavní myšlenkou bylo propojení lesních pedagogů a knihoven s cílem zvýšit čtenářskou a přírodovědnou gramotnost.

A jak projekt probíhal ve Znojmě?

Vybrali jsme cílovou skupinu dětí z druhých a třetích tříd, zvolili adekvátní délku programu a rozhodli se, že projekt bude probíhat i v dalších letech. Beseda byla doplněna pracovním listem s krásným grafickým zpracováním, který vytvořila Petra Haitová, původní profesní výtvarnice, z regionálního oddělení knihovny. Ke společnému čtení jsme vybrali vhodnou knihu obsahující nosné téma. Poté už zbývalo jen nachystat vhodné pomůcky

přímo z terénu. Knihovna doplnila výstavku knih s lesním tématem k půjčení a spustila registraci tříd. Projekt mohl začít.

Zájem byl ze stran škol překvapivě veliký, a to i s ohledem na skutečnost, že se jednalo

o první ročník akce a školy přesně nevěděly, co se bude dít. Během několika dnů přihlašování byla naplněna kapacita a zapsání byli dokonce i náhradníci. Základní školy ve Znojmě mají zkušenosti s Lesy Znojmo a jejich programy v různé míře. Do knihovny se nám hlásily také malotřídní školy z okolních obcí. „Je možné, že svou roli hraje také skutečnost, že ve Znojmě jsou žáci základních škol pravidelnými účastníky

besed v knihovně. Alespoň co se týká 1. stupně ZŠ. Pokud se objevilo ještě netradiční téma s hostem (lesníci), učitelé neváhali s objednávkou. Po zveřejnění výzvy s nabídkou a termíny besed jsme během 2 dnů museli výzvu ukončit

z důvodu naplnění kapacity a rovnou jsme odkazovali na další ročník." uvádí knihovnice Zuzana Pawliková z oddělení pro děti. V pilotním ročníku tak proběhlo 10 besed pro 250 dětí během dvou týdnů v listopadu.

Popis realizované besedy

Celým programem děti provázela paní lesní. Realizace probíhala ve čtyřech krocích. Po pozdravu „Lesu zdar!“ byl projekt představen. Následně jsme hledali, co mají knihy a les společného a jak se les může ukrývat v knize. Zamýšleli jsme se nad tím, proč by mohl být les cestovní kancelář, kdo by v ní pracoval a jaké by byly oblíbené destinace jednotlivých obyvatel lesa. Druhá fáze byla zaměřena na vybrané obyvatele lesního ekosystému. Tematicky jsme se orientovali na zimní období, zimní spánek a zimu v lese vůbec. Kromě zraku jsme zapojili prostřednictvím interaktivních knih sluch a pozadu nezůstal ani čich. Děti jsme podpořili v aktivním přístupu a zapojovali je do diskuze.

Čtení příběhu z lesa bylo součástí třetí fáze. Četli jsme knihu od Miroslava Sanigy s názvem Pohádky prababičky přírody. Vybrali jsme v lečtem kontroverzní příběh o kukaččím mláděti. Děti po skončení příběhu zodpovídaly různé otázky spojené s textem, důraz byl kladen na kritické myšlení ve spojitosti s textem. Poslední částí projektu bylo vyplnění pracovního listu ve skupinkách. Tento si děti odnášely s sebou do škol k dopracování, protože praxe ukázala, že vzhledem k omezenému času dětí je pracovní list příliš obsáhlý.

Jak už bylo zmíněno, projekt *Les ukrytý v knize* jsme propojili s výtvarnou soutěží pořádanou Lesy Znojmo *Les nás baví*. Téma soutěže v roce 2023 je „Cestovní kancelář les“. Co takhle vzít do ruky pastelky, štětky, tuž a zapojit se? Ceny jsou lákavé, zúčastnit se mohou děti i dospělí a uzávěrka je 1. 4. 2023. Budeme velmi rádi, pokud nám svůj obrázek pošlete. Kategorie pro dospělé je bohužel Popelkou mezi ostatními kategoriemi, tak máte šanci s tím zatočit. Vyhlásování vítězů je už tradičně součástí Dne Země pořádaného v dubnu v areálu u Louckého kláštera ve Znojmě, ale výhry zasíláme také poštou. Více informací na <https://lesyznojmo.cz/vytvarna-soutez-les-nas-bavi-3/>.

Závěr

Závěrem můžeme říci, že reakce a zpětná vazba dětí i pedagogů na projekt *Les ukrytý v knize* byly velmi pozitivní. Zájem dětí o les, pochopení lesnictví, podpora pozitivního vztahu k životnímu prostředí, podnícení zájmu o čtení..., to vše bylo naším společným cílem. Podle chování dětí a reakcí pedagogů lze usuzovat, že děti les v knihovně zaujal a projekt v mnohém předčil naše očekávání. Zároveň se zde ukazuje možnost propojení lesní pedagogiky v době nepříznivého počasí (podzim/zima) aneb o čem se v knihovně pobavíme, na to můžeme navázat dalším programem v terénu. V neposlední řadě je zde v praxi vidět pěkný příklad spolupráce mezi organizacemi zřizovanými městem. Díky za možnost být součástí světa knihoven. Lesu zdar!

Bude vás zajímat, že...

... ředitel Kulturních zařízení města Boskovice Mgr. Ondřeje Dostál, Ph.D, spolu s vedoucí regionálního oddělení Helenou Jalovou **ocenili knihovny regionu Blansko za rok 2022**. Ocenění obdržela paní **Renata Tupá z Městské knihovny Boskovice**, kde s vlídným úsměvem a obětavostí plní požadavky všech návštěvníků, kteří potřebují ke studiu odbornou literaturu z jiných knihoven. **Mgr. Bc. Iveta Pernicová, Dis**, která s velkým nasazením dlouhodobě pečuje o **Obecní knihovnu Šošůvka a Obecní knihovnu Sloup** a **Mgr. Pavla Vondálová** – vedoucí **knihovny v obci Vísky**. Za dobu její činnosti se knihovna proměnila v moderní prostor, kde se setkávají nadšení čtenáři všech věkových kategorií a také milovníci místní historie.

K čemu potřebuje naše společnost bibliodiverzitu?

Barbora Baronová
barbora@by-wo-men.com

Bibliodiverzita neboli knižní rozmanitost je koncept, který nejméně rozvinula australská nakladatelka Susan Hawthorne. Na její knihu *Bibliodiversity: A Manifesto for Independent Publishing* (2014) [v českém překladu *Bibliodiverzita: Manifest nezávislé nakladatelky*] jsem narazila v univerzitní knihovně během svého studia v Austrálii, abych ji v roce 2018 vydala ve svém nakladatelství wo-men, konkrétně v českém překladu Sylvie Ficové. To jsem se se Susan již přátelila a natočila s ní několik rozhovorů, které jsem později publikovala mimo jiné v knize *Hlasy žen: Austrálie* (2021). Právě na doporučení Susan jsem se v roce 2021 stala také první českou nakladatelkou v Mezinárodní alianci nezávislých nakladatelů a nakladatelek [International Alliance of Independent Publishers, IAIP], kde rozvíjíme důležitá témata pro zdravý nakladatelský ekosystém, jako jsou udržitelnost nezávislých knižních subjektů, knižní cenzura ve 21. století, knihy v minoritních a minoritizovaných jazycích nebo ekologické vydavatelské přístupy.

Bibliodiverzita

Susan přirovnává vydávání knih v systému bibliodiverzity k péči, kterou dávají plodinám v ekologickém zemědělství malí lokální farmáři, jež je pěstují především s láskou, bez umělých hnojiv a urychlovačů, které by jim primárně zvyšovaly profit. Naopak je zajímavá především kvalita a udržitelnost. Pokud budou stejnou kvalitní a precizní péčí jako rajčata v malém ekologickém provozu dostávat i knihy, budou stejně prvotřídní jako ty nejchutnější sklizené plody. Moje profesní kolegyně – iniciátorky Asociace malých nakladatelů a knihkupců (AMANAK) – v této souvislosti

hovoří o „slow publishingu“, tedy pomalém vydávání knih, jež lze svou terminologií i přístupem přirovnat k udržitelné a ekologicky odpovědné módě malých nezávislých výrobců oblečení.

Hlavní myšlenkou bibliodiverzity je podporovat co nejrozmanitější knižní nabídku – tedy vedle mainstreamových knižních titulů vydávat i okrajové žánry a témata, experimentovat s jazykem, formou, přístupem, metodami nebo zpracováním publikací. A především dávat hlas autorům z názorově, věkově, genderově i národnostně rozmanitých skupin. Je důležité, aby se každý z nás mohl s něčím identifikovat, ať už jsme seniorka, kluk na vozíčku, Vietnamka středního věku nebo muž středních let, který touží pracovat v cukrárně. My všichni bychom měli mít v kultuře svou reprezentaci. Jen skrze přijímání odlišných perspektiv a čtení příběhů, které neodpovídají naší zkušenosti, můžeme poznávat svět komplexněji a chápat jinakost.

Susan Hawthorne říká, že nedostatek bibliodiverzity vede ke vzniku intelektuálních monokultur. V praxi to znamená, že společností pak zaznívají jen hlasy dominantních, mocných, úspěšných a privilegovaných jedinců a skupin, kdežto hlasy tiché, neprosazující se nebo schválně neslyšené naopak chybí. V řeči knih to znamená, pokud se bude produkovat tiskem stále jen ověřený (a desetkrát znovu převařený) model typu „padesát odstínů šedi“ nebo „severská krimi s hrdinou-alkoholikem“ a na knihy reflektující skutečný současný svět nezbude kvůli takto informačně neekologickému prostředí prostor, ztratíme významnou perspektivu části společnosti. Kniha je totiž pořád jedním z nejdůležitějších prostředků, kterým poznáváme svět a podle nějž si

budujeme v životě své hodnoty. Zkrátka, společnost, která nebude mít skrze literaturu (a jiné umění) přístup například k perspektivě matek samoživitelek a chudých seniorů, nikdy nebude tlačit na systémovou změnu v jejich prospěch. Jak říká Susan Hawthorne, bibliodiverzita přispívá nejenom ke zdravější živé kultuře, ale i lepším vztahům ve společnosti obecně. Bibliodiverzita je ve svém smýšlení inkluzivní, nabízí alternativní myšlenkové proudy, podporuje společenskou odolnost.

Bibliodiverzita v České republice

Bibliodiverzitu reprezentují v Česku především nezávislá nakladatelství, za kterými – spíše než investoři tlačící na ziskovost projektu – stojí nadšení, touha měnit svět k lepšímu, ale třeba i jen obyčejná láska ke knihám. Nezávislá nakladatelství nepotřebují vykazovat svou relevantnost finanční zprávou svým zřízovatelům – mnohem více je pohání smysluplnost vydávaných projektů. Ani nepotřebují rozprodát celý náklad během měsíce, protože je zrovna v kurzu určitý typ publikace. Většina nezávislých nakladatelů dělá knihy nadčasové, primárně nespotební.

Nezávislá nakladatelství se snaží dělat knihy férově – ať už tím, jak, kde a v jakém množství knihy produkují, ale zodpovědně fungují i vůči ostatním článkům knižního řetězce. Férová je kniha tehdy, pokud všichni dostanou adekvátně a spravedlivě zapláceno – včetně nakladatele, prvoautorky nebo korektora. Situace všech těchto jedinců je – kvůli dlouhodobě neadekvátní systémové podpoře literatury na českém knižním trhu – opravdu tragická a všichni, kdo si stěžují na vysokou cenu knih by měli přemýšlet, jestli není právě neetické dožadovat se knih se slevami. Logicky pak totiž někdo nedostane zapláceno. Férová je kniha také tehdy, když je tištěná v menším nákladu lokálně, ne v desetitisících kusech v neekologickém velkoprovozu v Číně, aby se pak neprodané výtisky skartovaly nebo poslaly

kulturně kolonizovat třetí svět, až o ně lidé přestanou mít zájem a vydavatel je nebude mít kde uskladnit. Ono se totiž vůbec málo mluví o tom, jak knižní trh funguje – třeba že když nakladatelství kupuje bestseller, musí se zároveň často zavázat k vyprodukování řady béčkových a céčkových titulů, které však jen odporně zaneřádí knižní trh.

Férová je i taková kniha, která se neprodává na pokoutních slevových portálech, ale na řádném e-shopu nebo v kamenném knihkupectví za spravedlivou cenu. Ono se málo ví, že nakladatelství dává distribuci minimálně 50 % z prodejní ceny, ale místo do knihkupectví putuje část nákladu rovnou na slevové weby. Postupně tak mizí jedno knihkupectví za druhým, protože ze své marže, na rozdíl od té distribuční pro distributora, knihkupec nakupujícím žádnou slevu dát nemůže. Naučili jsme se bohužel chodit ohmatávat knihy do knihkupectví a pak rychle nakupovat ve slevě online. Ale jak už říkám výše – sleva znamená, že někdo v knižním řetězci nedostal zapláceno. Proto se čím dál víc nezávislých nakladatelství vyhýbá velké distribuci a raději upřednostňuje spolupráci s knihkupectvími napřímo. Nově se zprostředkovávání takového kontaktu věnuje například platforma AMANAK, jejíž jeden pilíř stojí i na spolupráci s knihovnami. Rozhodnutím nakladatelství nejtít do velké distribuce se navíc nezamezují jen spekulacím s cenami knih, ale podporuje se i životnost malých knihkupectví. V neposlední řadě jsou knihy šířené mimo velké distributory díky menší prodejní marži levnější – z ceny si totiž najednou nikdo neukusuje příliš velký díl.

Role knihoven

Důležitou roli pro podporu bibliodiverzity sehrávají knihovny. Představují totiž vůbec nejdostupnější platformu, jejímž prostřednictvím se mohou čtenářky a čtenáři dostávat ke knihám. V ideálním světě jsou knihovny místem, které vedle oblíbené (a většinou mainstreamové) literatury nabízí také produkci nezávislých

nakladatelství fungujících v režimu bibliodiverzity. Pro účel nákupu nekomerčních titulů by měla skvěle sloužit výzva Česká knihovna podporovaná grantem Ministerstva kultury. Ale děje se tomu tak? Nejsm si úplně jistá. Kdo vlastně rozhoduje o tom, co si nakonec knihovny budou moci do svých fondů z nízkonákladových nekomerčních titulů pořídit? Přitom knihovny by akvizicí specifických titulů mohly přilákat nové čtenáře a čtenářky, zejména ty, pro které jsou nemainstreamové tituly z mnoha důvodů nedostupné, ať už finančně nebo tím, že nejsou k dostání úplně běžně. Myšlenka projektu je rozhodně dobrá.

Knihovny dnes nemají lehkou pozici, ať už pro informační smog nebo tlak, aby se remodelovaly do vícefunkčních zařízení – jenže ve všechny instituce disponují dostupnými lidskými a jinými zdroji. Ne za každou totiž stojí poučený zřizovatel, který chápe, jak moc je kultura pro naši společnost důležitá – třeba tím, že instaluje hodnoty, umožňuje prožívat neprožitě nebo přispívat ke katarzi.

Jak mohou knihovny přispívat k bibliodiverzitě dnes? Možností je hodně – například zvát do knihoven i nemainstreamové autory, tvůrce okrajových témat a žánrů, a nabízet jim férové honoráře – nerozdělovat tvůrce na hvězdy a „budte rádi, že vás zveme“. Knihovny mohou také nakupovat knihy přímo od malých nakladatelů a nakladatelek, ať už prostřednictvím katalogu AMANAK nebo přímou objednávkou v nezávislém nakladatelství. Knihovny také mohou podporovat

bibliodiverzitu nákupem knih do fondů v malých lokálních knihkupectvích, která jsou dalším důležitým článkem v knižním řetězci, a to jako klíčový distribuční kanál řady nezávislých nakladatelských subjektů.

Ze strany nezávislých nakladatelství již bibliodiverzitu komunikujeme. Kdyby o konceptu knižní rozmanitosti hovořily i knihovny, bude to vítězství na všech stranách. Zaměstnanci knihoven totiž stojí v první linii – jsou těmi, kdo dokážou ovlivnit to, co jejich čtenáři a čtenářky čtou, a to tím, že jim tu a tam nabídnou „jinou“ knihu – neobvyklý žánr, neznámou autorku, překlad ze specifického jazyka, třeba tibetštiny.

Závěr

O dopadu, který na čtenářský vkus knihovnic a knihovnice mají, se pořád ještě nemluví dostatečně. Jejich role pro společnost je přitom klíčová – „dveřníci“ literárního vkusu mohou svým přístupem a knižní nabídkou ovlivňovat, jestli bude naše kultura xenofobní a bojící se jinakosti, anebo díky publikacím z odlišného prostředí pochopíme, jak je pluralita společnosti důležitá a obohacující. Zda budeme setrvávat v konzervativním postoji k aktuálním společenským tématům či vklouzneme do inkluzivního 21. století. Bibliodiverzita navíc vždy upřednostňuje kvalitu obsahu a formy nad kvantitou produkce. Originální publikace knihovní fondy obohacují a také celkově přispívají k jejich udržitelnosti – křišťálovou vázu člověk prostě jen tak nevyhodí...

Bude vás zajímat, že...

... v rámci projektu Bookstart vydala Národní knihovna ČR metodickou příručku pro práci knihoven s rodiči a dětmi v novorozeneckém a kojeneckém věku. Publikace s názvem Jak opravdu vstoupit s knížkou do života vyšla ve spolupráci se Svazem knihovníků a informačních pracovníků České republiky a je dostupná na webu projektu: <https://www.sknizkoudozivota.cz/metodiky/>. Obsahuje stať pedagožky Mgr. Kateřiny Červinkové Houškové o vývoji dítěte v novorozeneckém a kojeneckém období v souvislosti s významem četby i příklady aktivit a konkrétních scénářů z veřejných knihoven.

Živá knihovna aneb Číst živé knihy je nade všechny teoretické přednášky a poučky

Kateřina Janošková
kjanoskova@mvk.cz

Živá knihovna je speciální typ knihovny, kde jsou namísto knih půjčováni lidé. Tyto živé knihy jsou „čteny“ pomocí rozhovorů a tím je odkrýván jejich osud. Osobnosti, které se v živé knihovně nachází, mají různé příběhy. Většinou se jedná o zástupce nejrůznějších menšin, se kterými se pojí také množství předsudků. (zdroj: wikipedie)

Vsetínská knihovna organizuje „živou knihovnu“ přibližně jednou ročně (zpravidla koncem roku, na přelomu listopadu a prosince) už od roku 2015. Za toto období si rozmanité příběhy živých knih mohly přečíst desítky (dnes už stovky) studentů středních škol a žáků 2. stupně základních škol ze Vsetínska, kteří jsou k účasti na tomto projektu zváni především. Až na malé tematické výjimky (bezdomovectví, gamblerství, ekologie atp.) se vsetínská živá knihovna věnuje

téměř výhradně tématu uprchlictví a migrace. Živé knihy jsou převážně lidé ze zemí s válečným konfliktem, politickou nestabilitou, kteří uprchli do Čech, případně pokračují do dalších zemí. Na mnoha ročnících živé knihovny spolupracovala vsetínská knihovna s organizacemi Amnesty International nebo s Charitou ČR.

K projektu Živé knihovny na webu: www.amnesty.cz: Amnesty International má Živou knihovnu jako jeden ze svých důležitých

Živá knihovna v Masarykově veřejné knihovně Vsetín

vzdělávacích projektů. Je zaměřený na prevenci diskriminace, rasismu, xenofobie a extremismu. V rámci Živé knihovny si studenti místo klasických knížek můžou vypůjčit konkrétní osoby neboli živé knížky. I v živých knížkách lze číst – prostřednictvím rozhovorů a sdílení příběhů. Nápad projektu živé knihovny se zrodil v hlavách členů dánského hnutí Stop the violence. Poprvé ho realizovali na festivalu Roskilde v roce 2000. Protože ohlasy byly pozitivní, dostal se nápad až k ředitelství pro mládež při Radě Evropy v Budapešti, které podpořilo jeho další realizaci na festivalu Sziget v roce 2001. Od té doby se metoda úspěšně šíří světem, bývá částečně modifikována, ale myšlenka zůstává stejná: „Nesud' knihu podle obalu!“.

Živé knížky jsou lidé patřící k různým menšinám žijícím v ČR, například: Romové, uprchlíci a migranti, lidé se zdravotním hendikepem, LGBT+ náboženské menšiny, cizinci, lidé bez domova. Živá knihovna je unikátní hlavně tím, že nejde o přednáškovou činnost, ale o otevřený dialog, kde vzniká prostor pro přímou konfrontaci svých vlastních postojů. Vzájemné setkání pomáhá odbourávat komunikační bariéry mezi zástupci většinové a menšinové společnosti a naopak podporuje jejich vzájemný vztah. Program umožňuje studentům setkat se s někým, koho by v běžném životě pravděpodobně nepotkali nebo s kým by z různých důvodů nechtěli nebo neměli možnost mluvit. Metoda umožňuje studentům přemýšlet o otázkách diskriminace, sociálního vyloučení, extremismu a rasismu v souvislostech, na základě osobní zkušenosti. Živá knihovna tak napomáhá bořit předsudky a stereotypy.

Ve Vsetíně probíhá živá knihovna tak, že jsou pozvány tři živé knihy, které se ve smluvný den a hodinu rozesadí v klidnějších částech půjčoven (centrální půjčovna a studovna). Zde k nim v cca dvacetiminutových intervalech (20 minut je optimální čas pro „čtení“ jedné knihy) přicházejí skupinky žáků a studentů – jedna rozdělená třída (max. 8 osob). Kniha jim odvypráví svůj příběh a poté je prostor pro dotazy a pro dialog. Posлуhači se mohou ptát na vše, kniha

má právo neodpovědět na to, co jí není příjemné. Zpravidla jsou však rozhovory velmi otevřené až intimní. Účastníci vsetínských živých knihoven se za necelých posledních deset let seznámili s osudy uprchlíků ze Syrie, Egypta, Ukrajiny, Rwandy, Bosny a Hercegoviny a z dalších zemí. Poznali důvody, proč tito lidé opustili svou zemi, svůj domov, dozvěděli se, za jakých okolností odešli, jaké jsou jejich nové zkušenosti v aktuálních podmínkách. Příběhy bývají silné, reakce ze strany dotazujících se intenzivní a výmluvné. Zkušenost, kdy se potkají tváří v tvář s osobou, která zažila takto extrémní situaci, je nepřenosná a dá za mnoho teoretických výkladů ve škole. V tomto je síla formátu živé knihovny. Nutí jinak a nově nad věcmi přemýšlet.

Jednou z živých knih, které si mohli v roce 2018 studenti přečíst, byla také cestovatelka a ekologická občanská aktivistka Monique z Brazílie. Studenti i po uskutečnění akce ve škole mezi sebou o zážitcích živě diskutovali a probírali vše také se svými učiteli, což je pro živou knihovnu typické a užitečné. Zde z dopisu studentky Simony ze SŠ KOSTKA: „V pátek 30. 11. 2018 proběhla tzv. „ŽIVÁ KNIHOVNA“, tentokrát na téma JÁ, CIZINEC – setkání s „živými knihami“, tedy lidmi, jejichž silné příběhy vás mohou oslovit... Toto pozvání od Masarykovy knihovny ve Vsetíně přijala naše třída P4.B se smíšenými pocity, někdo se těšil, někdo méně, ale snad všichni byli zvědaví, co nás čeká.

Já jsem od této exkurze očekávala mnohé, ale ani v tom nejbarvitějším snu jsem neočekávala „ji“. Jmenovala se Monique a byla naší první „živou knihou“. Její jméno znělo exoticky a brzy jsme se dozvěděli proč – přicestovala k nám totiž z daleké Brazílie. Pro mě byla něčím nevidaným. Něčím, na co se zkrátka nemůžete přestat dívat, a přitom byla oblečená jen v obyčejném svetru, kalhotách a pohorkách. Usmívala se na mě, jako bychom se znaly celá léta a navzájem si světovaly svá nejniternější tajemství. Visela jsem na každém jejím vyřčeném slově a přitom fascinovaně pozorovala vějířky vrásek, jak se kolem jejich zelených očí vesele vlní.

Vypravovala o zkušenostech z domova, zážitcích z cest i o zkušenostech s místními lidmi – v ČR žije asi půl roku. Věci, které říkala o zdejších prostředí, mi měly dávat smysl, já jim však vůbec nerozuměla. „Takhle Češi opravdu působí na cizince?“ říkala jsem si, když prozradila, jak skvělý a přátelský jsme národ. Na chvíli jsem na nás byla i pyšná. Po pár minutách společného povídání jsem se začala ztrácet v jejím pestrém životě. Naprosto jsem nechápala, jak někdo tak křehké postavy mohl uběhnout maraton a nevypustit při tom duši. Nechápala jsem, jak to, že ještě u nás neumřela hladem, když její země přetéká čerstvým ovocem a zeleninou, zatímco my se spokojíme s chemicky upravovaným z dovozu. Na vysvětlenou, Monique je totiž veganka. Nejvíce jsem ji obdivovala za to, že dokázala odejít z prestižního a dobře placeného místa ve firmě, která se nechovala ekologicky a Monique to prostě nebylo jedno. Proto se také vydala na studijní pobyt do Evropy a zakotvila právě v naší zemi, konkrétně v Olomouci.

Jistě by našla dost důvodů, proč z ČR odejít, ona však zůstává. I když trpí odloučením od rodiny, snaží se být statečná a vytrvalá, možná také proto pro mě byla tak neobyčejná.

Když vypršel čas našeho společného povídání, uvědomila jsem si, že to bylo těch nejkratších dvacet minut mého života. Po její roztomilé angličtině se mi stýská ještě teď, tři týdny po našem setkání.“ Simona Ž., P4.B, Kostka škola, Vsetín

V roce 2022 zvolila vsetínská knihovna, vzhledem k válečnému konfliktu na Ukrajině, toto ožehavé téma a jako živé knihy oslovila lidi, se kterými byla a je v aktuálním kontaktu. Tři

živé knihy, tři příběhy: Majda, fotografka a reportérka serveru Voxpot, František, dobrovolník cestující 1x v měsíci s humanitární pomocí do postižených a těžko přístupných míst Ukrajiny a Valerie, Ukrajinka žijící v tuto chvíli u nás. Více k příběhu živé knihy Valerie:

Valerie přišla do Vsetína se začátkem konfliktu na Ukrajině (březen 2022) se svoji desetiletou dcerou Arinou a také spolu s těhotnou kamarádkou. Obě využily pomoci bydlení ve Vsetíně v bytech u soukromých rodin. Postupně se jejich cesty částečně rozdělily, především co se týče společného bydlení. Valerie je učitelka angličtiny a po celou dobu nepřestala poskytovat online lekce svým studentům na Ukrajině. Do toho si ve Vsetíně našla od dubna 2022 práci v základní škole na částečný úvazek, kde učí angličtinu a dějepis a také ukrajinštinu pro integrované ukrajinské děti. Od počátku svého příchodu začala navštěvovat kurzy češtiny v knihovně. Postupně zde začala navštěvovat i kulturní akce a dobrovolně při nich pomáhat, nabídla i pomoc při zpracování knih. Kontakt se tedy prohloubil. Její nejlepší zkušeností je pomáhat v knihovně, miluje knihy a klid, stejně jako feky a přírodu, kterých je ve Vsetíně dost. Nejhorší zkušeností je odmítnutí a předsudky některých lidí, kteří ji vůbec neznají a ani se nechtějí snažit chovat se k ní normálně. Touha Valerie i její dcery vrátit se domů za manželem, za rodinou a blízkými je s postupem času stále silnější. Jejich vánoční návštěva Kyjeva (nedaleko něj mají domov) jim však ukázala, že návrat zpět ještě nebude jednoduchý.

Bude vás zajímat, že...

... v **Městské knihovně Blansko** proběhl **druhý ročník soutěže Spionátor!**, jehož tématem byla „**fantastická detektivka**“. Z devatenácti odevzdaných soutěžních příspěvků vybrala porota složená z knihovníků sedm prací postupujících do dalšího kola. Druhé kolo následně hodnotili profesionální spisovatelé, kteří vybrali vítěznou povídku. Se všemi sedmi vyvolenými, kteří vyšetřili zločiny a záhady, přesahující hranice reálného světa, se můžete seznámit ve sborníku umístěném na webových stránkách Městské knihovny Blansko.

Veřejné knihovny Jihomoravského kraje v letech 2015–2021

Jana Tomancová
tomancova@kfbz.cz

BARTOŠOVÁ Kateřina, Adéla DILHOFOVÁ, Lenka DOSTÁLOVÁ, Michala KRÁLOVÁ, Monika KRATOCHVÍLOVÁ a Jan LIDMILA. *Veřejné knihovny Jihomoravského kraje v letech 2015–2021*. Brno: Moravská zemská knihovna v Brně, 2022. ISBN 978-80-7051-325-5.

V závěru roku 2022 vydala Moravská zemská knihovna v Brně publikaci, jejímž cílem je upozornit na roli a význam veřejných knihoven v dnešní době. Dílo vzniklo za podpory Jihomoravského kraje v rámci dotace na regionální funkce knihoven a podílely se na něm kromě Oddělení vzdělávání a krajské metodiky MZK, včetně Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukce knihoven, všechny pověřené knihovny Jihomoravského kraje.

První polovina publikace přibližuje koncepci regionálních funkcí knihoven v kraji a vývoj základních statistických ukazatelů výkonu jihomoravských knihoven (podrobné číselné údaje jsou také součástí přílohy). Popsány jsou dotační programy Jihomoravského kraje a čtenáři jsou podrobně seznámeni s projektem na podporu čtenářství Jižní Morava čte, který je v České republice jedinečný. Samostatná kapitola je věnovaná knihovnickému časopisu Duha a jeho zaměření v letech 2016–2021. Přiblížen je také výkon regionálních funkcí v kraji včetně vize regionálních funkcí knihoven v letech 2021–2027.

Seďm pověřených knihoven a jejich zapojení do mnoha projektů představuje další část publikace. U každé z těchto knihoven je kromě fotografií z akcí a interiérů uveden přehled spolupracujících organizací a ocenění. Inspirativní

může být výčet pořádaných akcí s vyčleněním aktivit pro děti a mládež. O tom, že jsou knihovny všestrannými organizacemi, svědčí také specifické služby jednotlivých pověřených knihoven.

Historii čerpání z krajského dotačního programu Obecní knihovny zachycuje část věnovaná rekonstrukcím a modernizacím knihoven. Ve druhé polovině publikace jsou zachyceny zdařilé rekonstrukce interiérů knihoven Jihomoravského kraje. Užitečné jsou také informace o architektech, dodavatelích a o zdrojích financování jednotlivých interiérů knihoven.

Zmíněny jsou nejen rekonstrukce městských knihoven a jejich poboček, Mahenova památníku, ale také mnoho zdařilých realizací malých venkovských knihoven. Kvalitní fotografie moderních interiérů mohou být pro ostatní knihovny inspirací a podnětem k budoucí proměně dalších knihoven nejen Jihomoravského kraje.

V závěru publikace jsou shrnuty úspěchy veřejných knihoven kraje v různých celostátních a krajských oceněních, kterých není rozhodně málo. To, co upoutá čtenáře na první pohled, je zdařilé grafické zpracování a přehlednost celé publikace. Doporučuji k přečtení nejen knihovníkům, ale také zřizovatelům knihoven, pro které je tento počín také určen. Publikace je dostupná i v online podobě na webu MZK v Brně.

Moravská zemská knihovna v Brně slaví

Anna Mrázová
Anna.Mrazova@mzk.cz

Moravská zemská knihovna, která se může pochlubit více jak dvousetletou historií, je od 23. května 1923 zároveň i institucí národní. Znamená to, že na základě smlouvy uzavřené mezi „(...) erárem, zastoupeným tamní zemskou správou politickou, a mezi zemí moravskou, zastoupenou zemským výborem moravským, schválila vláda Republiky Československé převzetí zemské a univerzitní knihovny v Brně do užívání a správy státu.“

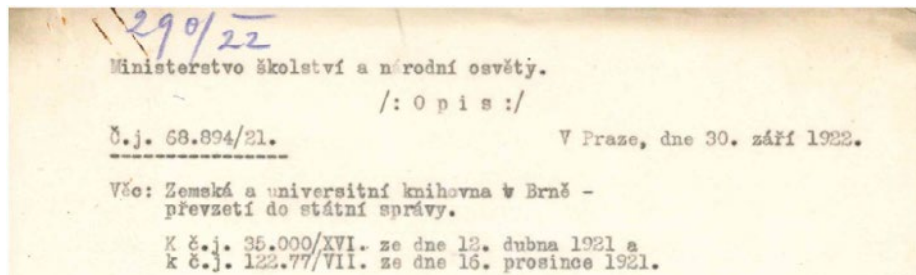
Současná Moravská zemská knihovna si letošní významné výročí připomíná za prvé formálně/vizuálně. Nepřehlédnutelnou se stala tyrkysová kokarda se 100 uprostřed, která MZK provází po celý rok 2023. Opatřena je jí nejen veškerá naše korespondence, je i součástí všech e-mailů a tištěných materiálů, najdete ji ale také na příklad na vlnce na hlavní budově MZK. Za druhé si výročí se dvěma nulami připomínáme několika akcemi pro odbornou i širokou veřejnost. První v řadě stálo otevření nového depozitáře MZK, k němuž došlo za osobní účasti ministra kultury Martina Baxy a hejtmána JMK Jana Grolicha dne 16. ledna 2023. V novém depozitáři své místo najde až

40 km knih, jež MZK zabezpečí na několik budoucích desetiletí.

V den 94. narozenin Milana Kundery, jehož knihovna a řada dalších vzácných artefaktů se díky daru manželů Kunderových vrátila v loňském roce do Brna, bude slavnostně otevřena Knihovna Milana Kundery. V den otevření 1. dubna 2023 je pro veřejnost připravena debata Karla Steigerwalda a Aleksandra Kaczorowského s názvem Nesnesitelná potřeba rozumění (13.30 hodin). Debatu moderuje Miroslav Balašík. V 15.30 hodin pak za osobní účasti režisérky Jarmily Buzkové bude v české premiéře uveden film o Milanu Kunderovi Odysea ztracených iluzí.

V samotný den 100. výročí převzetí do státní správy – 23. května 2023, Moravská zemská knihovna pořádá v Björnsonově sadu, v bezprostřední blízkosti budovy MZK na ulici Kounicova, DeCENTní slavnost, 1923–2023. Setkání bude především oslavou našich partnerů a spolupracujících institucí a organizací. Nad akcí přijal záštitu premiér vlády ČR prof. PhDr. Petr Fiala, PhD. Aktuální informace a konkrétní podobu programu naleznete na: mzk.cz

Dokument o převzetí knihovny do státní správy

Otevření Knihovny Milana Kundery v MZK

Tomáš Kubíček

Tomas.Kubicek@mzk.cz

Když jsme v roce 2017 začali připravovat s Milanem a Věrou Kunderovými výstavu „Milan Kundera (neztracen) v překladech“, procházeli jsme to obrovské množství knih, které Kunderovi vyšly po celém světě, a hledali vhodné ilustrace obálek, které by ukázaly rozmanitost pohledů knižních grafiků na dílo Milana Kundery a způsoby jeho reprezentace v různých národních literaturách. Věra Kunderová tehdy přišla s myšlenkou, že by se celého souboru mohla konec konců Moravská zemská knihovna ujmout a Kunderova knihovna by se tak dostala do jeho rodného Brna. Milan Kundera s nápadem nadšeně a velkoryse souhlasil. Od myšlenky k realizaci uplynulo pár let, během nichž se nejenom původní dar knihovny rozšířil i na autorův archiv, ale podařilo se uspořádat řadu dalších výstav a prezentací Kunderova díla. K těm nejvýznamnějším patří například výstavní prezentace „Milan Kundera: Nostalgie po Evropě“ v Paříži v roce 2021 či

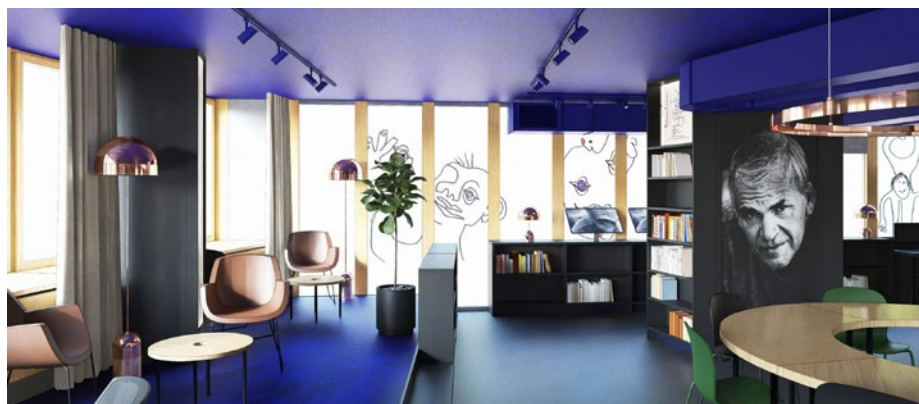
rozsáhlá výstava Kunderova díla na Světě knihy v Praze v roce 2021.

Převoz knih z Paříže však byl nakonec komplikovanější, než to na začátku vypadalo.

Rok 2020 byl začátkem celosvětové pandemie viru Covid 19 a plány na transport celého souboru z Paříže do Brna

musely být kvůli tomu několikrát odloženy. Teprve na podzim loňského roku se podařilo v Paříži vše naložit a bezpečně převést do Moravské zemské knihovny. Na čtyři tisíce svazků knih díla Milana Kundery a kolem dvaceti pěti archivních krabic písemného materiálu. Knihy budou čtenářům přístupny k prezenčnímu vypůjčení a listinný materiál bude v průběhu roku skenován a po digitalizaci rovněž zpřístupněn v elektronické podobě k prezenčnímu studiu. Autorská práva, která s rozsáhlým konvolutem dokumentů souvisejí, jinou možnost ani nenabídnou. Zato se mohou badatelé těšit například na korespondenci s Federicem Fellinim,

Knihovna

Vizualizace Knihovny Milana Kundery v MZK – pohled od vstupu

Vizualizace Knihovny Milana Kundery v MZK – fond a studijní místa

Fernando Arrabalem, Françoisem Truffautem a dalšími světovými a i českými představiteli kulturního života.

Už na konci minulého roku, jakmile bylo jisté, že se převoz skutečně bude moci odehrát, začaly i stavební práce na přestavbě Knihovny Milana Kundery. Najde své místo nad kavárnou v prvním patře MZK a bude sloužit nejenom jako studovna či badatelna, ale i jako prostor pro debaty a autorská čtení. Její návrh zpracovali architekti Hrdina a Pavlík a v prosinci se podařilo po vysoutěžení zhotovitele zahájit stavební práce. Ty byly ukončeny na začátku března 2023 a pracovníci MZK tak měli tři týdny na nastěhování prostor a jejich zprovoznění. Slavnostní otevření bylo určeno 1. dubnem 2023 – tedy datem narozenin Milana Kundery.

Do budoucna se připravuje i kulturní program, který by měl zajistit, že se Knihovna Milana Kundery stane výraznou kulturní institucí, jež svým způsobem bude přispívat k rozvoji myšlení o Evropě. K tomu jí budou pomáhat i výrazné osobnosti evropského literárního a kulturního průmyslu, které zasednou v programové radě KMK. Mimo jiné například ředitel největšího světového knižního veletrhu ve Frankfurtu nad Mohanem Juergen Boos, francouzská spisovatelka,

dramatička a herečka Yasmina Reza, anglický spisovatel Adam Thirlwell, velvyslanec Francie v ČR Alexis Dutertre, italská nakladatelka a spisovatelka Teresa Cremisi, Martin Glaser, ředitel Národního divadla v Brně a ředitel MZK Tomáš Kubíček. Město Brno, které na projektu KMK spolupracuje, pak nominovalo do programové rady šéfredaktora časopisu Host Miroslava Balaštíka.

Program Knihovny Milana Kundery by rád představil výrazné evropské a světové intelektuály a intelektuálky, kteří podněcují svým myšlením a výrazným způsobem kriticky formují nejenom kulturní, ale i společenské debaty. Taková setkání jsou opravdovým svátkem, a proto se předpokládá, že by k nim mělo docházet čtyřikrát či pětkrát do roka. Jakou však bude mít skutečnou podobou program Knihovny Milana Kundery, závisí na dvou důležitých okolnostech – jednak na debatách, které se teprve povedou mezi členy programové rady, a jednak na prostředcích, které se na provoz knihovny podaří získat.

V každém případě je zřízení Knihovny Milana Kundery v Moravské zemské knihovně výraznou událostí minimálně evropského významu a městu Brnu jistě pomůže při zviditelnění na kulturní mapě Evropy.

Festivalová zima a veletržní jaro aneb Česká literatura nalezená v překladu

Martin Krafl

Martin.Krafl@mzk.cz

I letos zajišťují Moravská zemská knihovna v Brně a její pražská sekce České literární centrum (CzechLit) prezentaci české literatury na významných veletržích a festivalech. Zejména v prvních měsících roku je diář termínů nabitý: v lednu byl představen český komiks na festivalu ve francouzském Angoulême (26.-29. ledna), v březnu je česká literatura prezentována na veletrhu v Boloni (6.-9. března), v dubnu pak v Londýně (18.-20. dubna) a Lipsku (27.-30. dubna).

Komiksový festival ve francouzském Angoulême je druhý největší v Evropě a stal se tradičním místem setkávání vydavatelů tohoto knižního žánru. V mezinárodním pavilonu zaměřujícím se na prodej práv byl letos v lednu poprvé i stánek v režii CzechLit zaměřený na český komiks, mj. s osobní účastí ilustrátorů Lucie Lomové a Branko Jelinka.

Boloňský veletrh podporuje tvůrce literatury pro děti a mládež. Národní stánek České republiky bude odborné veřejnosti a návštěvníkům veletrhu prezentovat to nejzajímavější z českého trhu, například prostřednictvím nové publikace CzechLit, do níž 15 prezentovaných knižních titulů pro děti a mládež z let 2020–2022 nominovala tříčlenná komise složená z literárních odborníků. Na stánku, na jehož grafické podobě se letos podílejí architekt Martin Hrdina a studenti UMPRUM, se představí nakladatelství Baobab, Brio, Euromedia Group, Host, Infoa, Labyrint a Petrkov.

CzechLit do Boloni pozvalo účastníky projektu „MALÍ/velcí“, který je financován Ministerstvem kultury České republiky z Národního plánu obnovy. Jde o projekt na podporu autorské tvorby literatury pro děti a mládež, která je programovou prioritou CzechLit pro tento rok. Cílem je vytvořit podmínky pro intenzivní spolupráci osmi tvůrčích dvojic, vybraných odborníky na uvedený literární žánr. Dvojice tvořené z autora a ilustrátora už musejí mít jedno vytvořené a publikované dílo. CzechLit jim umožní vznik dalšího autorského počinu, na kterém začnou pracovat během jarního rezidenčního pobytu v Polsku. Vznikne tak osm uměleckých děl, jež budou spolu s infor-

macemi o dosavadní spolupráci dvojice tvořit základ putovní výstavy a doprovodné publikace v anglickém jazyce. Jejich prostřednictvím budou autorské dvojice představeny českému a zahraničnímu publiku na mezinárodních veletržích a festivalech. Prezentací za hranicemi Česka se

The books were created as part of a Czech Literary Centre project (a section of the Moravian Library in Brno), which is implemented with the financial participation of the EU through the Ministry of Culture of the Czech Republic within the framework of the National Recovery Plan.

budou moct zúčastnit také zástupci českých nakladatelství, s nimiž autorské dvojice v minulosti spolupracovaly.

Londýnský veletrh je zaměřen ryze obchodně, proto je během něj důležitá agentážní činnost s představením nejzajímavějších novinek na českém literárním trhu ve všech žánrech. CzechLit v Londýně nabídne svou aktuální ročenku New Czech Books s tituly z roku 2022. Na národním stánku se budou prezentovat nakladatelství Albatros Media, Euromedia Group a Karolinum Press a tiskárna Finidr.

Díky trvalé podpoře Ministerstva kultury ČR se Česko vrací na **Lipský knižní veletrh** s Echem úspěšného hostování v roce 2019. Od té doby se veletrh vzhledem k pandemii koronaviru zatím neuskutečnil. Spolková i saská vláda pomáhají letošnímu ročníku finančně a věří, že se po tříleté pauze podaří do Lipska přilákat alespoň 80 % vystavovatelů z celého světa ve srovnání s dobou před pandemií.

Česká literatura na veletrhu chybět nebude. Prezentace se sloganem „AHOJ!“ proběhne na národním stánku, vytvořeném z fragmentů stánku z roku 2019. Svě novinky v němčině se svými překladateli v Lipsku představí Anna Bolavá,

Irena Dousková, Jakuba Katalpa, Marek Toman a Kateřina Tučková. Jejich akce proběhnou nejenom na výstavišti, ale také v rámci festivalu Lipsko čte v Literárním domě Lipsko, ve Staré radnici a v galerii Mädlar Art Forum. Tvůrce literatury pro děti a mládež zastoupí na veletrhu Galina Miklínová a Petr Stančík. Na národním stánku budou k dispozici kolekce českých knih přeložených zejména do německého a anglického jazyka, aktuální oceňované a kritiky vyzdvihované knižní tituly na českém trhu i literatura pro děti a mládež. Ve spolupráci s Muzeem literatury – Památníkem národního písemnictví budou na stánku vystaveny vítězné tituly ze soutěže Nekrásnější české knihy roku 2021. Z nakladatelů nebudou chybět Albatros Media, Baobab, Národní galerie v Praze a Vydavatelství Univerzity Palackého, z tiskáren Finidr.

Každý, kdo se chce na jarní veletrhy podívat virtuálně, může sledovat sociální sítě či navštěvovat webové stránky Moravské zemské knihovny (www.mzk.cz), Českého literárního centra (www.czechlit.cz) a projektu Lipsko (www.ahojleipzig2019.cz). Podrobné informace jsou také na veletržním webu veletrhy.mzk.cz.

Oborové vzdělávání MZK v roce 2023

Jan Lidmila

Jan.Lidmila@mzk.cz

Moravská zemská knihovna dlouhodobě zajišťuje profesní vzdělávání knihovníků nejen z Jihomoravského kraje. Také v letošním roce realizuje prezenční a e-learningové kurzy, řadu jednorázových seminářů i školení na nejrůznější odborná témata.

Zkoušky a knihovnické kurzy dle Národní soustavy kvalifikací

MZK je na základě rozhodnutí MK ČR podle zákona č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání autorizovanou osobou pro zkoušky dle Národní soustavy

kvalifikací v následujících třech profesních kvalifikacích:

- Knihovník katalogizátor / knihovnice katalogizátorka (středoškolská úroveň)
- Knihovník / knihovnice v přímých službách (středoškolská úroveň)

- Samostatný knihovník správce digitální knihovny (vyšší odborná a vysokoškolská úroveň)

Požadavky ke zkoušce z jednotlivých profesních kvalifikací jsou k dispozici na webu Národní soustavy kvalifikací. Cena zkoušky z jedné profesní kvalifikace je 3 000 Kč, pro absolventy níže uvedeného kurzu 1 500 Kč.

Ke zkoušce z dané profesní kvalifikace se lze připravit absolvováním kurzu akreditovaného MŠMT. Kurzy jsou určeny široké odborné veřejnosti jako doplnění chybějící kvalifikace a mají podobu blended learningu – kombinují samostudium v e-learningovém prostředí s prezenční výukou probíhající v počítačové učebně Moravské zemské knihovny. V letošním roce se uskuteční následující kurzy:

- Knihovník katalogizátor / knihovnice katalogizátorka (březen–červen)
- Knihovník / knihovnice v přímých službách (září–prosinec)

Platba za kurz činí díky podpoře VISK MK ČR 1 000 Kč. Po ukončení kurzů jsou pro zájemce bezprostředně vypsány termíny zkoušek. Bližší informace ke zkouškám i kurzům najdete na webu MZK.

E-learningové kurzy

MZK provozuje portál **kurzy.knihovna.cz**, který nabízí bezplatně řadu oborových e-learningových kurzů:

- Kurz **Digitalizace v knihovnách** obsahuje praktické rady pro instituce, které zvažují digitalizaci tištěných dokumentů. Otevírá se maximálně 30 účastníkům, letos v termínu únor–duben.
- Kurz **Služby knihoven** je určen vedoucím i řadovým pracovníkům služeb z veřejných profesionálních knihoven. Kapacita kurzu je 50 účastníků a probíhá každoročně v období březen–červen.
- **Knihovnícký kurz** poskytuje chybějící či rozšiřující vzdělání knihovníkům

z řad veřejných profesionálních i neprofesionálních knihoven. Probíhá vždy na podzim (září–prosinec) a je otevřen pro 50 účastníků.

Zájemcům o odborné jazykové vzdělávání jsou určeny kurzy knihovnické angličtiny e-LKA. V letošním roce se uskuteční na jaře **e-learningový kurz knihovnické angličtiny pro výše pokročilé e-LKA 3** a na podzim **kurz základů knihovnické angličtiny e-LKA 1**. Kdykoli během roku je pak možné individuálně studovat kurz **Úvod do library advocacy pro veřejné knihovny** nebo **GDPR pro knihovníky**.

Jednorázové semináře a školení

V letošním roce je plánována i řada jednorázových seminářů a školení na nejrůznější odborná témata. Patří mezi ně například:

- novinky portálu Knihovny.cz,
- MARC 21/RDA – tištěné monografie,
- MARC 21/RDA – seriály a integrační zdroje,
- Tritius a MARC 21,
- německojazyčná literatura v českém překladu 2019–2022,
- současná česká literatura pro děti a mládež,
- architektura knihoven.

Připravuje se 5. ročník setkání Knihovníci knihovníkům, v rámci kterého se knihovníci vzájemně inspirují. Další vzdělávací aktivity se plánují ve spolupráci s kolegy z knihoven v Dolním Rakousku, které zastupuje Ursula Liebman – ředitelka Treffpunkt Bibliothek. Část akcí proběhne formou online videokonference a bude po skončení dostupná prostřednictvím záznamu všem zájemcům na youtube kanálu MZK. Přehled jednotlivých seminářů či školení včetně podrobných informací lze najít na webové adrese <http://www.mzk.cz/pro-knihovny>.

Věříme, že nabídka profesního vzdělávání osloví odbornou veřejnost stejně jako v minulých letech a přispěje k podpoře celoživotního vzdělávání knihovníků nejen v našem kraji.

Oči Brna představují Pavla Gabzdyla a Ivu Bittovou

Zuzana Komůrková

Zuzana.Komurkova@mzk.cz

Pavel Gabzdyl

Od 2. 1. do 28. 2. 2023 mohli návštěvníci MZK zhlédnout prezentaci další osobnosti z cyklu Oči Brna. Tentokrát se jednalo o **Mgr. Pavla Gabzdyla**, geologa, spisovatele, grafika, fotografa a pracovníka Hvězdárny a planetária Brno.

Na počátku devadesátých let 20. století začal Pavel Gabzdyl pracovat jako elektrikář na dole Barbora v Karviné. Ve stejné době ho však kromě rockové hudby a hor začaly fascinovat planetární vědy a především Měsíc. Začal jej studovat s pomocí dalekohledu a brzy se seznámil s partou nadšenců z brněnské hvězdárny. V roce 1999 už nastoupil jako odborný pracovník nejprve na Hvězdárnu ve Valašském Meziříčí

a o rok později zakotvil na Hvězdárně a planetáriu Brno, kde působí dodnes. Měsíc ho pak přivedl ke studiu geologie na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně a samotný pobyt v moravské metropoli k foci města, díky kterému později vznikl fotografický projekt Neuvěřitelné Brno.

Pavel Gabzdyl je mezi svými kolegy astronomy znám především svou vášní pro Měsíc. Na rozdíl od většiny ostatních hvězdářů, kteří nemají Měsíc příliš v oblibě, se totiž snaží všechny přesvědčit, že náš nejbližší kosmický soused není nudným tělesem. A to ať už prostřednictvím přednášek, knih, článků nebo

specializovaných publikací. Jeho prvním počinem byla brožura Měsíc v dalekohledu (1997) a zatím posledním je unikátní Průvodce po Měsíci (2022). Měsíce se týkaly i jeho diplomová bakalářská a magisterská práce, v rámci nichž studoval měsíční meteority a mohl se tak doslova dotknout Měsíce. Pavel však velmi rád píše knihy nejen pro pokročilé astronomy-amatéry, ale také pro malé děti. A to nejen o vesmíru, ale například i o sopkách. Je autorem už osmi titulů pro malé čtenáře, z nichž některé vyšly v mnoha jazykových mutacích.

Pavel Gabzdyl rovněž spolupracuje s Ústavem teoretické fyziky a astrofyziky na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně, kde přednáší fyziku Sluneční

soustavy a didaktiku astronomie. Je autorem hojně využívaného webu Neuvěřitelný Měsíc. V roce 2007 byla po něm pojmenována planetka 43 971 (Gabzdyl) a v roce 2013 mu byla za jeho popularizační činnost udělena Českou astronomickou společností cena Litterae Astronomica.

Iva Bittová

Další osobností, kterou v rámci cyklu Oči Brna představujeme, je Iva Bittová. Multimediální prezentaci její osobnosti bude možné v budově MZK vidět od 6. 3. do 30. 4. 2023. Iva Bittová, česká zpěvačka, houslistka a herečka, patří k nejvýraznějším

osobnostem české alternativní hudební scény. Na konzervatoři v Brně vystudovala hudebně dramatický obor a vedle toho spolupracovala s Brněnským rozhlasovým orchestrem lidových nástrojů jako zpěvačka.

Od roku 1978 byla členkou Divadla na provázku (dnes Husa na provázku), kde na sebe upozornila rolí Eržiky ve hře Balada pro banditu. Od roku 1984 vystupovala jako zpěvačka a houslistka s vlastními písněmi na lidové texty, též se známou brněnskou formací Dunaj a později se Škampovým kvartetem. Ve spolupráci se skladatelem a bubeníkem Pavlem Fajtem dosáhla mnoha úspěchů na evropských scénách progresivní hudby. Rozsah jejích aktivit je pozoruhodný – v hudbě od vlastních interpretací lidových písní přes experimentální jazz, rock až po

houslové aplikace skladeb vážné hudby a operní zpěv. V roce 2004 účinkovala v newyorské Carnegie Hall v roli Elvíry v Mozartově opeře Don

Giovanni. Na tuto spolupráci pak navázala několika koncerty s tamní formací Bang On A Can All Stars, které vyvrcholily vydáním alba Elida. Účastní se též nejrůznějších projektů performativního zaměření, programů pro děti apod.

Ve filmu se objevila poprvé v 18 letech v Růžových snech, o dva roky později ztvárnila roli Eržiky ve filmové verzi Balady pro banditu. Další role přišla ve filmu Želary, který byl nominován na Oscara. Herecký úspěch zaznamenala ve filmu Tajnosti, ve kterém ztvárnila ženu, která během jednoho dne změní od základu svůj život.

Mgr. Bc. Ivetta Pernicová, DiS.

Lenka Šefferová
sefferova@mkkurim.cz

Ivetta Pernicová pochází z Holštejna, manžela má ze Šošůvky, několik let bydleli v Petrovicích, později se přestěhovali do Sloupu. Tak trochu cestovatelé okresem (okr. Blansko) a podobně to měla i se studiem. Na Vyšší odbornou školu knihovnickou se přihlásila po maturitě, v podstatě až v okamžiku, kdy se nedostala na vysokou školu. Trochu ji do tohoto rozhodnutí „dotlačila“ maminka, protože se (pro dobro své dcery, pochopitelně) odmítla smířit s tím, že by měla jenom střední vzdělání. Škola ji zpočátku moc nebavila, nakonec ji ale zdárně absolvovala.

Možná pomohlo i to, že už během studia převzala Obecní knihovnu v Šošůvce, kde začala převádět teoretické poznatky do praxe, a protože je prakticky a pragmaticky založená, tak ji to posuvalo stále více tím správným směrem. K Šošůvce si časem přibrala ještě knihovnu v rodném Holštejně, takže praxe měla až až. Zájem o studium na vysoké škole ale stále přetrvával i po absolvování VOŠ. Ivetu bavila práce s dětmi, takže se přihlásila na Pedagogickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně, obor Učitelství pro 1. stupeň. Studovala tzv. dálkově

a během toho učila na malotřídní škole. Bohužel se až příliš lišila právě ta praxe a univerzitní teorie, a to byl hlavním důvod, proč po roce studium, a tím pádem i práci ve školství, ukončila.

V roce 2010 dostala nabídku zaměstnání v Městské knihovně Blansko, kde putovala po různých odděleních knihovny (regionální oddělení, vedoucí studovny, vedoucí hudebního oddělení, příprava kulturních a vzdělávacích akcí knihovny). Během zaměstnání v Blansku porodila dvojčata (pochopitelně s odskokem na mateřskou dovolenou) a vystudovala dva různé obory na VŠ – to jen a právě proto, aby zjistila, že knihovnictví je prostě super. V roce 2019 nastoupila lvetu do Městské knihovny Kuřim, kde od roku 2020 pracuje jako vedoucí knihovny. Na této pozici se jí daří skloubit všechny činnosti, které jí těší a které jsou jí vlastně: od plánování činnosti knihovny, přes řízení malého kolektivu, řešení praktických provozních záležitostí, přímou účast ve výpůjčních službách až po prezentaci knihovny veřejnosti.

Iveta Pernicová kromě plného úvazku v Městské knihovně Kuřim věnovala svůj čas a energii také Obecní knihovně v Šošůvce, kterou z nevýrazné obecní knihovničky dokázala proměnit na moderní knihovnu. Knihovnu zařídila novým nábytkem a dokázala, že i v té nejmenší knihovně lze organizovat nejrůznější aktivity a akce. Stále vede také Obecní knihovnu ve Sloupu v Moravském krasu, která byla v roce 2022 nominována v soutěži Komunitní knihovna Jihomoravského kraje. Ve volném čase se věnuje turistice, kynologii, vymýšlí nejrůznější básničky, hry, kvízy a aktivity pro své knihovny a samozřejmě, jako správná knihovnice, ráda a hodně čte. S manželem a dvěma syny žije ve Sloupu v Moravském krasu.

Tři otázky pro Ivetu Pernicovou

Jaký je tvůj vztah ke knihám?

A zase ta maminka. Ta byla pro mě vzorem a ta mi předkládala od dětství knihy, které by se mi mohly líbit. A byla vcelku úspěšná, nejprve dětské knihy, dobrodružné příběhy, třeba knihy Enid Blytonové, záhady, tajemno, dobrodružství, pak dívčí romány od Stanislava Rudolfa a Lenky Lanczové, ale brzy jsem si začala hledat žánry, které se mi líbily více. Postupem času jsem stále častěji sahala po psychologických thrillerech, hororech nebo napínavých záhadách. Ke knížkám se obvykle nevracím, ale to zřejmě bude ovlivněno i mým oblíbeným žánrem – přece jenom když už víte, kdo je unesený, zavražděný a proč, tak číst knihu podruhé, to nějak už není ono.

Jak jsou na tom knížky dnes?

Knížka to v dnešní době nemá vůbec lehké. Jsem moc ráda, že lidé ještě pořád čtou, že mají co číst, protože knihy se vydávají, ale vnímám právě to nastupující a rozšiřující se moderní. Tím spíš je potřeba klást důraz na čtení, vychovávat si malé čtenáře a vést děti už od útlého věku ke knihám. Má to obrovský vliv na jejich slovní zásobu, schopnost vyjadřování a mluvení jako takové. Je hodně poznat, kdo čte, bohužel spousta mladých bere knihu do ruky jenom proto, že „učitelka to chce“. Slovní zásoba se potom vejde do zkratk a mladí si nemají co říct. Nebo možná mají, ale vystačí si s „jj, tvl, nj, omg a ok“. A to je podle mě hrozně málo.

Čtou se dnes víc klasikové nebo současní autoři? Papírové knihy nebo e-knihy?

Určitě současní. Ale to je zase ten moderní trend, kdy na internetu, sociálních sítích, v médiích a vlastně všude vidíte nálepky „bestseller“. To potom táhne čtenáře do knihkupectví a knihoven, platí nemalé částky za nákup či rezervování knihy, ale ne vždy to za to stojí. A jestli kniha papírová nebo e-kniha?

Osobně a čistě za mě rozhodně papírová. Prakticky každý večer se kvůli tomu s manželem dohadujeme, protože on jako aťžák je zase zastáncem elektroniky a vadí mu moje lampička nad rozevřenou knihou. Ale obě „formy“ mají svoje místo a mohou existovat vedle sebe.

Kompendium knihovnictví 1

Irena Šütöová
sutoova@kkvysociny.cz

KATUŠČÁK, Dušan, Libuše FOBEROVÁ, Richard PAPÍK, Marek TIMKO, Lucie VALJENTOVÁ. *Kompendium knihovnictví 1*. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna, 2022. 304 s. ISBN 978-80-7054-306-1 (tištěná), ISBN 978-80-7054-307-8 (online).

V roce 2022 vydala Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě avizovanou publikaci

(PDF volně ke stažení v katalogu knihovny) *Kompendium knihovnictví 1*. Publikaci recenzovali prof. Ing. Milan Konvit, Ph.D. a Mgr. Michaela Dombrovská, Ph.D. *Kompendium knihovnictví 1* je kolektivní monografií sestavenou předními odborníky oboru Knihovnictví, která čtenářům předkládá současné poznatky a trendy v oblasti veřejných knihovnických a informačních služeb. Publikace je rozdělena do čtyř stěžejních částí: Propedeutika knihovnictva (Dušan Katuščák), K teoretickým a praktickým problémům informační vědy (Marek Timko), Selekční jazyky a klasifikace využitelné v rešeršních procesech – příklad MeSH (Lucie Valjentová a Richard Papík), Management knihoven (Libuše Foberová).

Propedeutika knihovnictva – Dušan Katuščák

Pojednání představuje knihovny jako informační instituce, které se profesionálně zabývají zaznamenanými informacemi a poznatky. Autor popisuje procesy, které jsou společné pro všechny knihovny a informační instituce jako integrované knihovní systémy, přičemž upozorňuje na standardy a legislativní předpisy platné pro obor. Zajímavé je, jak popisuje vývoj knihoven a knihovnictví v historickém kontextu. Mimořádnou

pozornost věnuje autor knihovnickému vzdělávání a nejnovějším trendům ve vzdělávání. Autor je bibliograf a upozorňuje, jak důležité je vyučovat studenty pilířům nové bibliografie. Profesionální podstatou práce knihovníků je dokumentologie, moderní

a postmoderní bibliografie, bibliografická komunikace a metakomunikace, standardizace v oblasti výměny informací a úlohy informačních institucí ve zprostředkování informací a znalostí. Upozorňuje na aktuální trend zájmu knihoven od záznamů o dokumentech k digitálnímu obsahu a digitalizaci a konzervování sbírek knihoven.

K teoretickým a praktickým problémům informační vědy – Marek Timko

Kapitola analyzuje a kriticky reflektuje některé z problémů současné informační vědy. Teoretická část se věnuje vymezování základních pojmů oboru a metodologických paradigmat informační vědy, formuluje některé koncepty filozofie informace, uvádí do problému Capurrova informačního trilematu a s ním související problémy s vytvořením jednotné teorie informace, jako i s možným řešením tohoto trilematu prostřednictvím modelu evoluční ontologie. V praktické části se autor zabývá sociální informatikou a informační etikou. Zabývá se reflexí aktuálních problémů, jako jsou problémy závislosti na informačních technologiích, etické problémy vs. etická dilemata, limity etických kodexů, problémy s postpravdou, hoaxy, desinformace ad. Vysvětluje, že informační věda se rozvíjí divergentním směrem a reflektuje aktuální problémy současné informační/znalostní/učící se společnosti.

Selekční jazyky a klasifikace využitelné v rešeršních procesech – příklad MeSH – Lucie Valjentová a Richard Papík

Kapitola pojednává v širším kontextu o procesu vyhledávání informací spadajících do oblasti organizace znalostí a selekčních jazyků. Selekční jazyky a klasifikační soustavy jsou rešeršním procesům velice nápomocny. Zejména pak tzv. předmětové selekční jazyky. Mohou mít podobu řízených slovníků

včetně tzv. tezaurů. Jinou skupinou selekčních jazyků jsou např. číselníky (kódovníky). Jako příklad, na kterém je význam dokumentován, byl vybrán slovník Medical Subject Headings (MeSH), který mj. má i českou verzi.

Management knihoven – Libuše Foberová

Tato kapitola se zaměřuje na řízení a vedení knihoven a na marketing knihoven. S marketingem můžeme pracovat, až jsme si jisti, že nabízíme špičkové služby. Nejlepší reklamou knihovny jsou kvalitní služby. Poctivá práce knihovníků ve službách je reklama k nezaplacení. Tvorbu marketingové koncepce přirovnává ke stavbě domu. Dům by měl mít pevné základy. Nejprve si stanovíme knihovní cíle, následuje situační analýza – průzkum trhu a segmentace cílových skupin. Teprve potom si vybereme vhodnou marketingovou strategii. Designujeme služby a informační produkty, určujeme jejich cenu a navazujeme vhodnou reklamou, propagací a podporou služeb. Po těchto krocích zpracujeme samotnou marketingovou koncepci a implementujeme ji do provozu. Posledním krokem je koordinace marketingu v knihovně, každý zaměstnanec v knihovně se musí chovat marketingově. K tomu je potřeba zaměstnance vést a správně motivovat.

Publikace Kompendium knihovnictví 1 má mít pokračování, ambicí je postupně představit všechny základní předměty oboru knihovnictví. Kniha je pojata komplexně, svým přístupem zahrnuje současnou terminologii, východiska i odkazy na české a zahraniční zdroje. Svým zaměřením nabízí nejen teoretické zázemí, ale i poznatky z dlouhodobé knihovnické praxe. Kapitoly jsou koncipovány tak, že seznamují s nejnovějšími trendy v oboru knihovnictví. Kniha nabízí teoretická i praktická východiska pro vlastní působení v oboru, ale ještě je i skvělým pomocníkem a inspirací pro knihovníky a manažery knihoven.

O autorech

Dušan Katuščák (*1946, Bratislava) – dlouholetý generální ředitel Slovenské národní knihovny v Martině a proděkan pro vědu a výzkum na Fakultě humanitních věd Žilinské univerzity. Oblasti profesionálního zájmu: bibliografie, knihovnictví a informační věda, standardizace, digitalizace, informační politika, informatizace knihoven, dokumentace kulturního dědictví, ochrana písemného kulturního dědictví. Odborně působí jako profesor na Ústavu bohemistiky a knihovnictví Slezské univerzity v Opavě.

Marek Timko (*1979, Prešov) – vystudoval filozofii a slovenský jazyk a literaturu na Prešovské univerzitě. Doktorát z filozofie (evoluční ontologie) získal na Masarykově univerzitě v Brně. Pracovně působí jako odborný asistent na Ústavu bohemistiky a knihovnictví Slezské univerzity v Opavě, kde se věnuje výuce zejm. informační vědy, informační etiky a popularizaci evoluční ontologie. Od roku 2022 také pracuje v Moravskoslezské vědecké knihovně v Ostravě jako katalogizátor. Přes 10 let je spoluorganizátorem Literárních večerů v Brně a v posledních letech i moderátorem Měsíce autorského čtení. Napsal 14 básnických sbírek (10 je dosud nevydaných). Svě texty publikoval ve sborníku Artemisia, v časopisu DNO, na portálu Polí5, ve sborníku UmPakultury a v literárním časopisu Tvar.

Lucie Valjentová (*1998, Frýdek-Místek) – vystudovala bakalářské studium obor Knihovnictví a magisterské studium obor Veřejné knihovny komunitního typu na Slezské univerzitě v Opavě. Kapitola v knize vychází z její diplomové práce,

kteřou vedl Richard Papík. V současné době nastupuje do Ústřední knihovny Vysoké školy báňské – Technické univerzity v Ostravě do oddělení podpory vědy, výzkumu a vzdělávání.

Richard Papík (*1962, Praha) – vysokoškolský pedagog a informační specialista je předním představitelem české informační vědy a uznávaným odborníkem tohoto oboru, především v oblasti elektronických informačních zdrojů, informační podpory vědy a výzkumu a rešeršních strategií. Jeho vedlejším odborným zájmem jsou metody rychlého čtení, metody osobní práce s informacemi a informační metody kompetitive intelligence. Odborně působí jako docent na Ústavu bohemistiky a knihovnictví Slezské univerzity v Opavě, garantuje obor Knihovnictví.

Libuše Foberová (*1964, Karviná) – ředitelka Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě od roku 2017, podílí se na projektu Černá kostka – Centrum digitalizace, vědy a inovací. Její vize nové vědecké knihovny je popularizace vědy a knihovnický výzkum, rozvoj digitalizace kulturního dědictví kraje a edukace zaměřená na různé gramotnosti: informační, digitální, technickou aj. Od roku 2005 až dosud působí na Ústavu bohemistiky a knihovnictví Slezské univerzity v Opavě, vyučuje management a marketing knihoven.

Vzdělávání knihovníků v Dolním Rakousku

Ursula Liebmann

ursula.liebmann@treffpunkt-bibliothek.at

V Dolním Rakousku pracuje víc než 1 800 knihovníků a knihovnic v přibližně 260 veřejných knihovnách. Dolní Rakousko má necelých 19 200 km² a žije v něm zhruba 1,7 miliónu obyvatel v 573 správních jednotkách (obcích). Odborná úroveň knihovnické práce je zabezpečena a rozvíjena základním a dalším vzděláváním. Proto je pro knihovnice a knihovníky zásadní, že kromě základního oborového vzdělání mají k výkonu svého povolání k dispozici ještě další nabídku různorodých vzdělávacích aktivit.

Servisní místo Treffpunkt Bibliothek (www.treffpunkt-bibliothek.at) je instituce, která má za úkol podporovat knihovnice a knihovníky ve všech směrech, poskytovat materiály, vytvářet projekty a organizovat akce po celém kraji a realizovat vlastní strategie pro rozvoj knihovnictví v Dolním Rakousku. Mimo jiné je zapotřebí vytvořit odpovídající předpoklady pro uskutečnění toho nejkvalitnějšího knihovnického vzdělání a dalšího vzdělávání, aby všichni knihovníci v Dolním Rakousku drželi krok s aktuálními trendy i předpokládaným vývojem oboru.

Základní oborové vzdělávání

V Rakousku se základní vzdělávání pro knihovnice a knihovníky na plný, částečný úvazek a dobrovolníky (v neplaceném pracovním poměru) odehrává v St. Wolfgang (Horní Rakousko) ve spolkovém institutu pro vzdělávání dospělých. Organizuje ho sdružení rakouských knihoven (BVÖ). První část tříletného vzdělávacího kurzu pod titulem: *Regionální úvod do knihovnické praxe* se v Dolním Rakousku nabízí také. Během tří víkendů se účastníci seznámí s obsahem kurzu.

Další vzdělávání

Knihovnictví zažívá již delší dobu změnu paradigmatu: posun od místa půjčování k místu setkávání, taktéž od „collection to connection“. Díky tomu se také mění důsledně nároky na povolání knihovnice či knihovníka. Paleta nabízených služeb knihovny se výrazně rozšiřuje.

Stávají se místem, kde se spolu lidé učí, prostorem pro experimenty a zážitky, servisním místem pro občany a tak dále. Spolupracují s muzei, archivy, spolky a dalšími institucemi ve své komunitě. Knihovny jsou místem setkání a komunikace bez konzumního tlaku, představují „zastřešenou náves“.

Tato skutečnost vyžaduje dodatečné znalosti, nejen ve využívání virtuálních médií, ale i v organizaci projektů a akcí včetně plánování programu, práce s veřejností a marketingem, jako i hledání sponzorů. Stejně tak je požadováno prohloubení znalostí o zprostředkování médií pro různé cílové skupiny, povědomí o nových nárocích na prostory a vybavení a v neposlední řadě znalostí, jak vést tým a zodpovědně zacházet s finančními prostředky.

Neustálé odborné vzdělávání zvyšuje podíl vysoce kvalifikovaných knihovnic a knihovníků. Proto se spektrum dalšího vzdělávání v Dolním Rakousku výrazně zvětšilo. V centru pozornosti základního a dalšího vzdělání leží především dosažení jistoty jednání v dimenzích digitalizace, zprostředkování literatury, kompetencích v „sociálním prostoru“

Treffpunkt Bibliothek – Knihovnický workshop

a poradenství (informační a literární řešení). Speciální znalosti nad rámec základního vzdělání zprostředkovává servisní místo Treffpunkt Bibliothek v pravidelných termínech, ať už online nebo prezenčně.

Dvakrát do roka vychází v tištěné i elektronické podobě program s termíny vzdělávacích akcí, který je dostupný elektronicky. Program obsahuje jak naše vlastní pokročilé vzdělávací akce, tak i další relevantní kurzy odborných knihoven v Dolním Rakousku

a taky kurzy sdružení rakouských knihoven. Mimochodem, v dotazníku k desátému výročí Treffpunkt Bibliothek (2022) se nabídka dalšího vzdělávání umístila mezi top 3 z 13 možností u otázky: „Které nabídky a akce servisního místa Treffpunkt Bibliothek využíváte nejraději, případně prosazujete ve vaší knihovně?“ Kromě přínosu v podobě odborného vzdělávání, mají kurzy přínos také jako obohacující prvek výměny zkušeností, impulzů a nápadů kolegyň a kolegů knihovníků.

Bude vás zajímat, že...

... v Městské knihovně v Praze dne 23. ledna proběhl devátý ročník konference **Do černého**. Akce byla pořádána ve spolupráci SDRUK, Městskou knihovnou v Praze a Národní knihovnou ČR. V letošním roce bylo tématem konference Tohle město není pro všechny. Ale určitě má smysl se snažit, aby bylo. Pozvání přijali čeští i zahraniční odborníci na ekologii, antropologii, architekturu i vzdělávání. Ve svých příspěvcích se zabývali například tématem udržitelnosti ve městech, architektury veřejného prostoru, ekologického aktivismu, podpory dobrovolnictví nebo posilování osobní odolnosti.

Společně v knihovně – rozhovor s Michalem Krylem

Michaela Navrátilová

Michaela.Navratilova@mzk.cz

Pana Kryle, jste garantem programu Společně v knihovně. Můžete nám ho přiblížit? Kdy program Společně v knihovně vznikl a kdo stál u jeho zrodu?

Program Společně v knihovně stojí na propojení tří prvků – knihoven, dobrovolníků a dětí z okolních škol. A podle nás nabízí něco, co dětem může chybět, i když mají ve škole nebo jinde možnost doučování. Jde vlastně o velmi jednoduchou věc – jednou týdně čekají v knihovně dobrovolníci na děti z okolních škol, které za nimi mohou přijít se vším, co potřebují. S jistou nadsázkou mluvíme o „první pomoci“ se školou. Chceme být prevencí, nabízíme dětem pomocnou ruku před tím, než spadnou do hlubších potíží, kdy už se intenzivnímu doučování nevyhnou.

Naše základní východisko je, že pomoc potřebuje občas každý, intenzita se ale liší. Ne každý ji potřebuje pravidelně každý týden po celý rok. A na to reagujeme. Děti proto u nás nemusí (ale mohou) chodit pravidelně, nemusí se předem hlásit, prostě ve chvíli, když něco potřebují, dorazí do knihovny. No a odejít mohou kdykoli chtějí. Tahle nízkoprahovost je pro nás důležitá, jednak aby děti, které potřebují pomoc, necítily žádné překážky, a jednak aby je neděsilo, že pokud minule vynechaly, budou mít průšvih, a proto toho nechaly. Což je podle našich zkušeností jeden z nejčastějších důvodů odchodu z podobných služeb.

Program Společně v knihovně vznikl před 8 lety ve spolupráci obecně prospěšné společnosti Nová škola, Národní knihovny ČR a Městské

knihovny v Praze. Inicivovala ho paní Zuzana Ježková z Národní knihovny, která mě oslovila. Hrubé obrysy jsme vymysleli nad dvěma šálky kávy během prvního setkání. To jenom dokazuje, že v principu opravdu nejde o nic složitého. Poté ale následoval půlrok, ve kterém jsme prvotní ideje převedli do realizovatelné podoby, což je vždy ta nejtěžší část, a dohodli spolupráci s Městskou knihovnou v Praze. Našli jsme jednu ochotnou pobočku a v ní jsem si vše zkoušel na vlastní kůži jako první „dobrovolník“. Pak už nic nebránilo tomu, abychom to zkusili ve větším měřítku.

Jaké děti na program chodí? Jsou to děti, které potřebují pomoc se školou, zastávají v učivu, anebo i děti, které chtějí rozšířit své školní znalosti? Pomáháte s přípravou na přijímačky, případně doučujete cizince?

Program je od začátku otevřený co nejširšímu spektru dětí. Využít ho může opravdu každé dítě. Chodí k nám děti s odlišným mateřským jazykem i čeští žáci, od prvňáčků po středoškoláky. Někdo kvůli tomu, že mu hrozí špatná známka, někdo chce lépe pochopit látku nebo si ji procvičit. Pomáháme dětem s domácími úkoly, vysvětlením probírané látky, nejčastěji s nimi ale upevňujeme základy, něco, co už by měly dávno umět..., ale neumějí. A to je limituje v pochopení nové látky. V osmé a deváté třídě pomáháme s přípravou na jednotné přijímací testy, které jsou velkou překážkou hlavně pro děti, které si nemohou dovolit placené doučování. Těší nás, že většina chodí pravidelně a dlouhodobě, i když nemusí. Často děti přijdou, i když nic aktuálně nehoří. Je jim v knihovně dobře, zažívají tam totiž úspěch z toho, že na něco přišly, něco pochopily, my tomu říkáme „pocit jedničkáře“.

Jak se děti o programu dozví? Ve škole nebo v knihovně? Případně spolupracujete se školami?

Naším cílem je, aby podobné služby jednou lidé vnímali jako běžnou součást nabídky knihoven. Od toho jsme ale hodně daleko. Takže využíváme běžné způsoby propagace, zkusíme i ty méně obvyklé, abychom oslovili i ty, kteří do knihovny nechodí.

Snažíme se oslovit děti a jejich rodiče přes knihovnu, školu, média i sociální sítě. V knihovnách visí plakáty a rozdáváme letáky, nabídku posíláme do škol, pedagogicko-psychologických poraden, DDM, neziskovek a dalších organizací, spolupracujeme s městy jako zřizovateli škol.

Děti jsou tedy spokojené, chodí do knihovny, kde se jim věnují vaši dobrovolníci. Proč zrovna knihovna? V čem je ideálním místem na doučování? Co je pro program specifické?

Proč knihovna? Pro nás splňuje hned několik důležitých rolí. Nabízí stabilitu, která je pro podobné služby klíčová. Když to řeknu hodně přízemně, bude mít otevřeno, rozsvíceno a bude v ní teplo i tehdy, když my zrovna nedostaneme grant. Knihovna je také otevřeně a neutrální místo. Je velký rozdíl mezi tím, když dítě chodí na doučování do neziskovky nebo do knihovny. Neziskovka signalizuje, že máte jako rodič problém, kdežto když posíláte dítě do knihovny, tak je to stále vnímáno jako „něco lepšího“.

Co je pro náš program specifické a co vnímáme jako jeho největší přednost? Paradoxně nemožnost připravit se dopředu na konkrétní dítě s konkrétní potřebou. Když totiž dobrovolník neví a sám se potřebuje v látce zorientovat, ukazuje dítěti, jak se se situací „nevím, nepamatuji se, nechápu“ vyrovnat a jak z ní najít cestu – společně hledají zdroje a informace, společně nalézají řešení. Dítě se tak nápodobou učí řešit problémy obecně, nezaleknout se, nevykašlat se na to a vytrvat, což je nakonec mnohem podstatnější než znát z hlavy třeba vzoreček na výpočet obsahu obdélníku.

A proto je knihovna pro náš program ideálním prostředím. Protože kde jinde by měly děti najít pomoc s orientací v současném informačním oceánu?

Ve kterých knihovnách doučování probíhá? Máte zájem, aby se program Společně v knihovně rozšířil i mimo Prahu? Pokud by se knihovny chtěly do programu zapojit, co všechno se od nich očekává, co proto musí udělat? Knihovny poskytují jen prostory a zbytek zajistíte vy?

Naši dobrovolníci aktuálně doučují v šesti pobočkách Městské knihovny v Praze. Vlastně se pořád tak trochu vzpomínáme z covidového období, které nás výrazně přibrzdilo. Dva roky zavřených knihoven a nouzový přechod do on-line prostředí jsou pořád znát.

Před covidem jsme program postupně rozšiřovali i mimo Prahu, budeme rádi, když na to zase navážeme. Pokud by měla nějaká knihovna zájem, ať se nám určitě ozve a společně vymyslíme, jak u nich program rozjet. Od knihovny toho program nechce mnoho. To hlavní je rozhodnutí, že do toho půjde, a ochota spolupracovat s místními aktéry. Ostatní už zařídíme my. Hlavně na začátku, kdy za vámi přijedeme a pomůžeme vše nastavit. Společně pak vymyslíme propagaci, způsob hledání dobrovolníků a dětí. Samozřejmě za námi jde proškolení a pravidelná podpora dobrovolníků, řešíme případné problémy.

Ještě by mne zajímalo, jak je to s dobrovolnictvím? Jak získáváte dobrovolníky, kdo se dobrovolníkem může stát? Máte připravené školení pro dobrovolníky? Chápu správně, že program je dobře přenositelný i do našich knihoven?

Náš program je tak dobrý, jak dobří jsou zapojení dobrovolníci, a musím říct, že zatím máme velké štěstí na zajímavé a inspirativní kolegyně a kolegy. Naším dobrovolníkem se může stát

opravdu každý. Nechceme od něj, aby uměl vše (to ani nejde), potřebujeme jen, aby si uměl vzpomenout na svá školní léta a vcítit se do potřeb dětí. Pro dobrovolníky máme připraven cyklus školení, který je připraví na specifika našeho programu a pomocí sdílených kazuistik pomáhá udržovat naše cíle. Důležitá je i osobní a metodická podpora, o kterou si může říct každý dobrovolník.

Náš program jsme od začátku koncipovali tak, aby byl snadno přenositelný do dalších knihoven. Máme za to, že je vhodný jak pro větší města, tak i pro ta menší, kde knihovna hraje výraznou roli a děti nemají tak širokou nabídku podpory.

Jak Společně v knihovně funguje? Kdo všechno stojí za realizačním týmem?

Za celým programem jsou dohromady tři lidé; já, koordinátorka dobrovolníků Lucie Paukerová a manažerka programu Lenka Hořáková, která vše drží pohromadě. Všichni na částečný úvazek. To není moc, ale snažíme se o to, abychom se po rozběhnutí mohli postupně stahovat do pozice jakési „sekretářky“, která nekontroluje každou jednotlivost, ale je připravena řešit nastalé problémy.

Michal Kryl působí v obecně prospěšné společnosti Nová škola už třináctým rokem. Od roku 2014 vede program Společně v knihovně, jehož je i spoluautorem. Jako editor spravuje portál www.asistentpedagoga.cz. Od roku 2020 je krajským koordinátorem pro děti/žáky cizince pro Prahu a Středočeský kraj v Národním pedagogickém institutu ČR. Sám v dětství doučování nepotřeboval, ač se moc neučil a domácí úkoly si často psal před hodinou. Na základní školu nemá nejlepší vzpomínky vinou své první (tehdy soudružky) učitelky. A tenhle pocit mu vydržel do dospělosti. I proto se snaží, aby to ve škole bavilo všechny děti a nebály se učit novým věcem. Protože potom je vzdělávání daleko jednodušší pro všechny zúčastněné.

Toulání

Ivona Březinová

ivona@brezinovala.cz

Sunce se dere do pokoje a odhaluje šmouhy na špatně umytých oknech, za kterými se v mírném větříku komíhá větev sakury. Ještě pár dní a odkvetou. A zbyde po nich nahnědlá drť na okrajích chodníků. Ale teď ta krása vábí ven.

Násilím odtrhnu oči od oken a znovu se zahlubám do knihy. Čtu s tužkou v ruce a se štěstím použitých dopisních obálek, na jejichž čistou stranu si rovnám myšlenky. Vtom mě vytrhne zvonění telefonu.

„Ahoj, co děláš? Dlouho jsme se neviděly. Nezájdem na kafe?“ chrlí na mě kamarádka.

„Promiň, Oli, teď nemůžu. Jsem v Japonsku,“ omlouvám se.

„Jo taaak. To se máš! Tak se pak ozvi, až se vrátíš,“ ukončí kamarádka hovor v hrůze, kolik jí volání přes půlku světa může stát.

Pohlédnu na štosy knih přinesených z knihovny. Některé už jsou zkrášlené spoustou barevných záložek s poznámkami, jiné na označení teprve čekají. Abych si trochu odpčinula, otevřu program Google Earth a začínám se toulat po ulicích Tokia.

Procházím uličkou Nakamise ve čtvrti Asakusa a nahlížím do jejích obchůdků. Za Bránou hřmění se přede mnou objevuje chrám Sensódži. Z velkého vykuřovadla pod schody právě stoupá dým a já cítím jeho vůni. Obcházím celý chrámový okrsek a jako vždy se zastavím před pětipatrovou pagodou. Stačí zavřít oči a představit si, jak se zem pod mýma nohama chvěje, jak se okolní domy kvůli zemětřesení bortí,

ale starodávná stavba odolává. S hrůzostrašným skřípotem se vlní, její špička kmitá, ale nespadne. I tak cítím strach. Vypínám program a s úlevou otvírám okno na pražskou ulici.

Venku už ani nefouká, ale české sakury tolik nevoní. Znovu se vrhám na knihy, které jsem si z knihovny natahala jako sysel. Je v nich všechno. Chrám Sensódži, rybky koi v nedaleké zahradě Denboin, televizní věž Skytree za řekou Sumida, pes Hačikó... i zemětřesení. Zajímavosti, data, čísla, časy, míry a váhy, tabulky, grafy, mapky, obrázky, fotografie... Potřebuji poznat tisíce věcí, abych jich pak při psaní použila sto.

Po několika týdnech bloudění ulicemi Tokia konečně začínám psát. A po dalších týdnech je rukopis Netvor třese zemí zkrocený v mém počítači. Shodou náhod dávají brzy poté v televizi dokument o tokijských chrámech. Nadšeně poposedávám a volám na rodinu.

„Podívejte, podívejte! Tam jsem byla! Nahore na bráně je takový zvon... a když pak zahnete doleva...“

Dcera si ťuká na čelo a já se směju, protože mi dochází, že jsem celé uplynulé týdny nevytáhla paty z domu. Jen jsem bloudila v knihách a ve svém vlastním počítači.

Odpoledne zvedám telefon a vytáčím kamarádčino číslo.

„Ahoj! Jsem zpátky. Přijdeš na kafe?“

Ivona Březinová je spisovatelkou knih pro děti a mládež.

METODICKÉ CENTRUM PRO VÝSTAVBU A REKONSTRUKCI KNIHOVEN

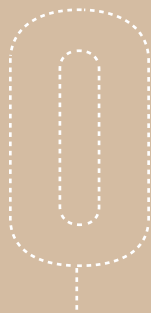
nabízí výstavu (Re)VIZE KNIHOVEN 21. STOLETÍ k vlastnímu vytištění

Výstava mapuje 21 architektonicky zajímavých novostaveb a rekonstrukcí českých knihoven realizovaných v letech 2015–2020.

Technické parametry:

- 24 posterů, 1 úvodní poster,
- rozměry posterů A1 (alternativy : A2, A3, B1, B2),
- součástí výstavy je doprovodný informační leták.

V případě zájmu kontaktujte Mgr. Lenku Dostálovou – dostalova@mzk.cz.

Místní knihovna OSTROŽSKÁ NOVÁ VES

ZLÍNSKÝ HRAD

Nová knihovna s víceúčelovým sálem vznikla v rámci vybudování zcela nového areálu, kde se nachází obecní úřad, pošta a obřadní síň. Všechny budovy jsou propojeny nově zbudovanou obecní zahradou, která vytváří klidovou zónu a je využitelná pro venkovní akce. V knihovně vzniklo moderní dětské oddělení s designovými prvky nábytku, dále oddělení pro dospělé, prostor čítárny a oddělený výstavní sál.

Fasáda knihovny je dekorována typickými barvami slováckého folkloru.

financování

**ROZPOČET
OBCE**

architekt

**ING. ARCH. JAN LAPČÍK
(FUSION ARCHITECTS PRAHA),
ING. ARCH. MICHAŁ PEŠÁK
(PEŠÁK ARCHITECTI)**

rok realizace

**2016
2017**

3.357
obyvatel